

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2018. szeptember–október

ÁCS Eszter
BERETTYÁN Sándor
KATONA Kinga
Viktor RIZSAKOV
TARPAI Viktória
SZÁSZ János
TRILL Zsolt
VIDNYÁNSZKY Attila

Az ember tragédiája

Caligula helytartója

Álomgyár (Dreamworks)

szeptember–októberi műsorral, előadás- és programajánlóval

Három szerző premierje – Székely János, Madách Imre, Ivan Viripajev • **A Nemzeti Színház társulata 2018/19 • Előadásajánló** – Bánk bán, Házasság Palermóban, A gömbfejűek és a csúcsfejűek, Szentivánéji álom, Ösvigasztalás, Leenane szépe • **Ünnep** – Így talált haza a Csíksomlyói passió • **In memoriam** – Király Nina, Sinkovits Imre



Sinkovits Imre (Ádám), Váradi Hédi (Éva) Az ember tragédiája 1964-es előadásában.
Rendező: Major Tamás | Fotó: Wellesz Ella, OSZMI

Sinkovits Imre

Az én életem a színház...



S a hitvallásom; hiszek a színházban, a művészetben, az érzelemben és az emberi értelemben. Én az érzelmekre ható színházat vélem igazán modernnek. Csakhogy, minden dolgok dialektikája, hogy az érzelem felkeltésének az útjai értelmi cselekvések kockáival kövезettek. Én magam is először néző, vagyis olvasó módjára fürdöm meg a szerepeimben. Hagyom magamra hatni az író gondolatait. Azt akarom megtudni, hogy szeretem, vagy gyűlölöm az író által megálmodottat. Félreértés ne essék, nem a szerepemet, hanem az alakot, amelyet az író írt. Majd ezt az első benyomásomat akarom felidézni a nézőben. Így építem, építgetem a figurát apró kövekből nagy alapokra, majd később egyre kisebb kockákkal. Faragom és csiszolgom, amíg össze nem áll egyetlen alakká. Amikor így tudatosan felépítem, akkor lepergetem az egészet magam előtt, úgy mintha én lennék a néző. Átélem a szinte lehetetlent, a magam látását. Ehhez egyetlen eszköz, hogy ismerni kell a nyersanyagot, amellyel dolgozom. A nyersanyag pedig én vagyok. A testem, és legbelül, amelyet szellemnek neveznek. Ismerni kell az erőnyeket, de még fontosabb a fogyatékoságokról tudni. Legszigorúbb kritikusom én vagyok, hiszen én tudom igazán, hogy mennyit nem tudok. (...) Abban hiszek, hogy a színház segít az embereknek jobbra, szebbé tenni az életüket. Én azért lettem színész, mert úgy éreztem, a hogyanról van mondanivalóm. (1961)

...a színészetet valóban játéknak tekintetem: hogy megeleveníthetem mások érzéseit, indulatait, kül- és belvilágát, megfürödhetek különböző helyzetekben, kapcsolatokban, szituációkban. Nagyon élveztem, amikor három egyfelvonásost játszottunk (...) és mindháromban másik figurát alakíthattam.

Arra, hogy a játék hat a közönségre, csak néhány év elteltével eszméltem. Kezdetben ugyanis volt bennem egy jogos szorongás, hogy vajon elfogadják-e. Szimpatikus színésszé válok-e a közönség számára? Hogy milyen félelmetes erő a tömeg, és milyen nagy felelősség hárul arra, aki a tömeget valami felé elindítja, arra 1956 környékén jöttem rá. Amikor láttam, hogy a Petőfi téren hogyan hatok az emberekre a Nemzeti dallal, és a Parlament erkélyén még aznap este Ady Fölszállott a pávájával. A pályám iránti felelősség akkor lett része hivatástudatomnak. Attól kezdve ez csak erősödött a Madách Imre, a Katona József, az Illyés Gyula, a Németh László darabokban. (...)

Én a színházat nem szórakoztató, hanem szórakoztatva nevelő intézménynek tekintem. Hazánkban a színjátszást egy idegen kultúrával, hatalommal és nyelvvel szembeni küzdelem hozta létre. Az egész magyar színészet egyfajta hazafias érzésből született. Fontosnak tartom, hogy e négyzetkilométerre tekintve kicsire zsugorodott országnak megőrizzük rendkívül gazdag történelmi múltját és kulturális hagyományait. Egyszer ezt úgy fogalmaztam meg, hogy ha a történelem a nemzet emlékezete, akkor a kultúrája a hagyatéka. Ezt a hagyatékot nem elég csupán átvenni és a nevünkre íratni, őrizni és gyarapítani kell. Ebben feltétlenül feladata van a Nemzeti Színháznak Hevesi Sándortól kölcsönözve a hasonlatot, ezt a hagyatékot olyanformán kell őrizni, mint ahogy a veszta szüzek voltak őrizői és élesztői a tűznek. (2001)

*Részlet egy 1961-es interjúból (Film Színház Muzsika),
és Ferenczi Andrea 2001-es Arcok és szerepek című kötetéből*



10 ÖSVÉNYEN

„Számomra erről szól a darab: a kétségbeesett istenkeresésről. Egy útról, amelyet Petroniusnak istentagadóként kell végigjárnia, miközben szembesül a kételkedéseivel. Elbizonytalanítja saját magát. Színészként hasonló utat járunk be.” (Trill Zsolt)



14 ÁLOM ÉS MUNKA

„Elegáns nagyvilági emberek, életük a péntek esti összejövetelek világában zajlik whiskyvel, narkóval, buddhizmusról szóló fecsegéssel. Az amerikai filmek kliséit képviselik, olyanok, akiknél mindig minden: OK. Akik mégis a lét értelmét, a szeretet lehetőségét kutatják az »álmogyárban«.”



23 ÁDÁM ÉS ÉVA

Ács Eszter és Berettyán Sándor – Az ember tragédiája főszereplői döntésekről, választásokról, csapatjátékról, zajról, zúrról és a szabadságról is beszélnek a páros premier-portréban.



38 PASSIÓ-TURNÉ

„A Csíksomlyói passió helyszíni próbái a felületes szemlélő számára bizonyára a rendezői és koreográfusi instrukciókról szóltak... de ami a legfontosabb: közös várakozás volt ez, hogy az előadókat utolérhesse a passió lelke.” (Lukácsy György csíksomlyói riportja)

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2018. szeptember–október

Ingyenes időszaki kiadvány
VI. évfolyam, 1. szám

Főszerkesztő:
Kornya István

A szerkesztő munkatársa:
Görömbölyi László

Fotó:
Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:
Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel
Korrektúra: Sallai Zsófia

Címlap:
Kristán Attila és Trill Zsolt a Caligula helytartója
című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)



Jegypénztár
1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:
Hétköznap 10-18 óra, hétvégén 14-18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

Jegyiroda
1061 Budapest, Andrassy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:
Hétköznap 10 és 18 óra között.
jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:
Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:
Crew Kft.

Megjelenik 15 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzártá: 2018. szeptember 14.



Az

Isten ostora, Körhinta, Éden földön,
Tóth Ilonka, A Gulag virágai

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.



8



14



18



37



40



45

Premier:

Caligula helytartója

Ostya és irodalom / Székely
János és a Caligula helytartója
Felfedezés / Szász János
Ösvényen / Trill Zsolt

Premier: Álomgyár

Álom és munka / Viktor Rizsakov
A nő kétszer /
Katona Kinga, Tarpai Viktória

Premier:

Az ember tragédiája

A Nemzeti Bibliája /
Madách és Az ember tragédiája
Világérzet /
Vidnyánszky Attila

Premier-portré

Ádám és Éva /
Ács Eszter és Berettyán Sándor

A Nemzeti Színház társulata

Premierek és repertoár

Előadásajánló

Bánk bán, Házasság
Palermóban, A gömbfejűek és a
csúcsfejűek, Szentivánéji álom,
Ősvigasztalás, Leenane szépe

Ünnep

Így talált haza a Csíksomlyói
passió

In memoriam

„A Nemzeti legyen a nemzet
színháza!” / Sinkovits Imre
Gondolkodás, képzelet,
kíváncsiság / Király Nina

Könyv

Milanói leckék (Tadeusz Kantor),
A művészi létezés mestere
(Márkus László)

Gyász

Kerényi Imre, Spindler Béla,
Székelyi József

A Nemzeti Színház hírei

Programajánló

Váltson bérletet!

Havi műsor: október

Folyóirat

Szenáriumi – szeptember

7

8

10

14

16

19

20

23

28

30

32

38

44

46

49

50

51

52

54

56

58



Székely János

1929. március 7., Torda – 1992. augusztus 23., Marosvásárhely)

Költő, próza- és drámaíró, esszéista, lapszerkesztő – az erdélyi és az egyetemes magyar irodalom egyik legsokoldalúbb alkotója.

Szülővárosában kezdte iskoláit, majd a marosvásárhelyi Református Kollégiumban és a Katonai Reáliskolában tanult. Huszárapródként került a nyugati frontra, csak 1946-ban tért haza a fogságból.

1952-ben végzett filozófusként a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen. Előbb kiadói lektor lett, 1956-tól nyugdíjazásáig a romániai magyar irodalom egyik legrangosabb folyóiratának, az Igaz Szónak a versrovatát szerkesztette. 1955-ben jelent meg első verskötete (*Csillagfényben*), 1979-ben Budapesten adták ki kötetben történelmi drámáit, köztük a *Caligula helytartóját*.

Az 1979-es *A nyugati hadtest* című kisregényének ítélte az erdélyi Utunk című folyóirat az „év könyve” elismerésnek számító Pezsgő-díjat, amit visszautasított. 1990 után is mindent megtett, hogy ne jelöljék se József Attila-, se Kossuth-díjra. Már csak a halála után jelentek meg a még általa válogatott versei (*Semmi – Soha*) és filozófiai esszéi (*A valódi világ*) és regénye, *A másik torony*.



OSTYA ÉS IRODALOM

Székely János és a Caligula helytartója

„Ha nem magyar írja, világhírű lenne. Valahol Camus és Orwell között. Egyike korunk legnagyobbjainak” – ez Lengyel Balázs kritikus állásfoglalása Székely János esszéregénye, *A másik torony* kapcsán. „Éppen a Caligula helytartója című drámájával világirodalmi rangra is emelkedő életművet hozott létre, amely túllép és túlmutat a regionális (erdélyi) és aktuálpolitikai meghatározottságokon” – fogalmaz róla monográfusa, Elek Tibor. „Sem a korabeli batalom, sem a kritika, sem a közönség lehetséges igényeit nem firtatta (...) alkotóként semmiféle irányzathoz, divathoz nem kötődött” – hangsúlyozza Szász László irodalomtörténész.

Szuperlatívuszok egy majdhogynem ismeretlen, felfedezésre váró életműről és alkotójáról, aki az erdélyi kisebbségi létben, a kommunista diktatúrában élt, és többnyire az íróasztalfióknak dolgozott – mindig hihetetlen belső következetességgel.

Már 1956-ban, első kötetével a zsebében ezt írja: „Filozófusnak készültem valamikor; magát a világot akartam megérteni, azt véltem a legmagasabb rendű emberi feladatnak. De korán beláttam: a meztelen gondolatnak immár semmi esélye – így aztán irodalomra adtam a fejemet.” Szerkesztőségbeli fiatal kollégája, a költő-politikus Markó Béla szerint „egy zsarnoki világban megtalálta azt a szerepet, amely teljesen szabaddá tette. Nem a hatalommal való folyamatos szembefordulás, hanem a hatalommal szembeni teljes közömbösség állapota volt ez. Székely János boldog volt, mert tökéletes szerepet választott magának, azt tökéletesen játszotta el, és ezáltal kijátszotta üzőit, üldözőit, zsarnokait.”

Klasszikus igénnyel létrehozott költői életművet, öntörvényű prózai alkotásokat (regényeket, novellákat, esszéket) és nyolc drámát

írt, de saját megfogalmazása szerint: „az én irodalmi működésem: ostya, amiben beadom a gyógyszert.” A témát tekintette elsődlegesnek, nem a műfajt („a gondolat a fontos, nem a vers” – szölt az érvelése), viszont a gondolati alapozottság és az esztétikai igényesség révén világirodalmi színvonalú műveket alkotott.

Az erdélyi magyar közösség elsősorban költőként, prózaíróként ismerte, hiszen esély sem volt arra az 1960-as és '70-es években, hogy a román cenzúra engedélyezné darabjainak a bemutatását. Magyarországon viszont szinte csak drámaíróként vált ismertté.

Negyven éve, 1978-ban Gyulán tartották a *Caligula helytartója* ősbemutatóját. A kádári „puha diktatúra” éppen akkor „túrta” a határon túlról érkező (és az ottani helyzetre utaló) történelmi parabola bemutatását (míg odaát 1983-ban egy amatőr előadását is betiltották). Sík Ferenc rendező a Gyulai Várszínház művészeti vezetőjeként kortárs magyar és határon túli drámák bemutatását tűzte ki célul, mások mellett jeles határon túli alkotók rendezésében. Így került sor Székely azóta is sikerrel játszott darabjának – sokak szerint az egyik legjobb magyar történelmi drámának – a bemutatására, amelyet a sokak által mesternek tekintett kolozsvári rendező, Harag György vitt színre. Egy évre rá a budapesti Magvetőnél jelenhetett meg a *Caligula helytartóját* is tartalmazó drámakötet, a *Képes Krónika*, amely „egységes egész: a keresztény-európai kultúra gondolati analízisét nyújtja keletkezésétől a felbomlásáig.”

Székely János szerint az embernek egyetlen választása van: „vállalni az örökös ellentmondást és ellenzékeséget. A világ lelkiismeretének kell lennünk.” És ő valóban ennek jegyében élt és alkotott.



FELFEDEZÉS

Szász János rendező

Negyven éve statisztaként vett részt az ősbemutaton, most ő rendezi a Caligula helytartóját. Szász János színház és filmrendező Székely János drámájáról, a buta aktualizálásról, egy kérdéseket megválaszoló, férfias előadásról és a rafinált olvasás szükségtelenségéről.

Életrajza szerint 1976-1980 között kellékes volt a Nemzetiben. Ebben a minőségében vett részt negyven éve az 1978-as ősbemutaton a Gyulai Várszínházban?

– Statisztaként is szerepeltem benne, én voltam az egyik zsidó a sok közül. Nagy ajándék volt, hogy végig ott lehettem a próbákon. Ezek során igen közel kerültem a rendezőhöz, Harag Györgyhez, aki megengedte, hogy mellette lapítsak, így egyszerre voltam asszisztens, ügyelő, kellékes, és minden, ami csak belefért. Életem nagy egyeteme volt, hogy végignézhettem, miként születik meg egy előadás egy ilyen jelentős alkotó keze között. Többet jelentett ez, mint egy szemeszter később a Színművészeti rendező szakán.

Végigfutott a fejében az az előadás, amikor elkezdett dolgozni a saját változatán?

– Sokat gondoltam rá, meg is néztem a felvételt. Érdekes volt újránézni az ifjúság fátylán át, hogy milyen egyszerű, milyen érvényes előadás volt a fiatal Lukács Sándorral, és a zseniális Őze Lajossal. Látni megint, Harag hova tette a hangsúlyokat. És hát csodálatos képek voltak benne. Amikor például a két segédtestet keresztre feszítik a vár fokán! Megpróbáltam felidézni magamban annak az előadásnak a hangulatát, de az eszembe se jutott, hogy bármit is átvegyek belőle. Nagy áhítattal néztem, és egy nagyon világosan beszélő előadást láttam. És

persze megint eszembe jutott, hogy én akkor ott a mesterséget tanultam Harag Györgytől. Tőle leshettem el a színházat.

A román diktatúra legsötétebb időszakában, az 1970-es évek elején született a darab, amikor nem lehetett nyíltan beszélni a hatalomról. Akkor nem lehetett aktualizálni, ezért volt szükség egy történelmi dráma műfajára. Ma nincs szükség a kódolt beszédre. Az aktualizálás pedig mindig hat.

– Nem vonatkoztathatunk el attól, hogy milyen közegben született a darab, ugyanakkor semmilyen buta aktualizálásba nem akartam belemerülni. Elég egyértelműen és univerzálisan beszél ahhoz a mű, hogy szabadon gondolkodjunk róla.

És mit mond?

– Arról beszél, hogy az ember meddig marad tisztességes, ha hatalom adatik neki. Petronius helytartó azt a parancsot kapta, hogy vigye be a jeruzsálemi szentélybe a császár-isten, Caligula szobrát. Megteheti, mert minden hatalom az ő kezében van, ő mégis hajlandó vitába bocsátkozni Barakiással, a szentély papjával, aki népe kiirtása árán is megakadályozná ezt. Székely János húsbavágó kérdéseket fogalmaz meg, és rendre válaszol rájuk. A miénk is egy kérdéseket feltáró és azokat meg is válaszoló előadás. Nagyon világosan mutatja Petronius szándékait, és azt is, hogy



Horváth Lajos Ottó, Szász János

Székely János:

Caligula helytartója

Petronius, Caligula szíriai helytartója – TRILL ZSOLT I Barakiás, jeruzsálemi templom főpapja – HORVÁTH LAJOS OTTÓ I Decius római lovag, Caligula követe – RÁCZ JÓZSEF I Lucius, Petronius segédtszjtje – KRISTÁN ATTILA I Probus, egy másik segédtszjt – BORDÁS ROLAND I I. Agrippa, Palesztina királya – BODROGI GYULA I Júdás, zsidó politikus, az államtanács tagja – BÖLKÉNY BALÁZS e. h.

Római katonák, zsidó előkelőségek: a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának V. éves színész hallgatói

Díszlet, jelmez: Vereckei Rita // Dramaturg: Kulcsár Edit // Szakértő: Dr. Balázs Gábor // Ügyelő: Lencsés István // Sógó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?**ELŐBEMUTATÓ:** 2018. június 26. – Gyulai Várszínház**PREMIER** a Nemzeti Színházban: 2018. szeptember 21.

Gobbi Hilda Színpad

milyen utat jár be, s hogy melyik az egyetlen út. Nem kell rafináltan olvasni a darabot ahhoz, hogy ezt megtaláljuk benne.

Tulajdonképpen két ember, Petronius és Barakiás vitája, párbeszéde a darab. A Gyulán nyáron már bemutatott előadás fényképei mégis erős vizualitásról, mozgalmasságról árulkodnak.

– A *Caligula helytartója*ban nagyon fontos a párbeszéd, a gondolatok összevillanása, az érvek és ellenérvek retorikája. Ugyanakkor nem tudtam kibújni a bőrömből, hiszen filmrendezőként is képekben szeretek foglalmazni. De most minden vizualitás mellett a szó a főszerep ebben az előadásban, a látvány csak aláhúzza az egészben lüktető nyugtalan-ságot és a konfliktus súlyosságát. Itt egymás ellen szavakkal kell győzni. Mivel ez egy igen kemény, életre-halálra menő vita, igen fontos volt számomra, hogy az előadás is erős, férfias legyen.

Hogyan értsük ezt?

– Megidézzük a kort, amelyben a történet játszódik, az időszámításunk utáni első század közepét, a mindent meghódító, mindenkit leigázó Római Birodalmat. A császár provokál, parancsot küld, és elvárja, hogy érvényesítsék az akaratát. Vigyék be a zsidók a szentélybe az ő aranysozbrát, dobják ki onnan a Mindenhatót, és őt, Caligulát, a császárt bálványozzák, őhöz imádkozzanak. Vagyis a történet a

konfliktus kiélezésén alapul, ez egy erőszakos közeg, polgárháború, népiirtás küszöbén állunk. Nem véletlen, hogy Székely nem is írt a darabba női szerepet.

Ha színészként választhatna, Petronius vagy Barakiás lenne?

– Mind a kettő impozáns szerep, de inkább Petronius lennék. Sok a hasonlóság köztünk, magam is töprengő alkat vagyok, sokat vívodom. Depresszióra is hajlamos vagyok, sokszor csak ülök, ahelyett, hogy cselekednék... Persze jobb lenne a bölcs, erős, határozott és megingathatatlan Barakiást mondani.

2005-ben nagy sikerrel vitte színére Bulgakov *Mester és Margaritáját* a Nemzetiben. Milyen volt újra itt dolgozni?

– Nagyszerű emlékekkel érkeztem, a hely is ismerős volt, de ezekkel a színészekkel most dolgoztam először. Felkavaróan friss élmény volt ez a másfél hónap próbaidőszak, a gyulai bemutató, és most a készülődés a második premierre a Nemzetiben. Nemcsak a darab bölceletét adták remekül vissza a művészek, hanem a háború brutalitását is. Mind-egyikük felfedezés volt számomra – a figyelmük, a nyitottságuk, ahogy félredobtak minden veszélyérzetet, és nyitottan, fizikálisan, mentálisan is veszélyesen, végletesen, egymást figyelve, remekül próbáltak. És ezt nem udvariasságból mondom.



Horváth Lajos Ottó, Trill Zsolt, Rácz József



Horváth Lajos Ottó

ÖSVÉNYEN

Trill Zsolt – Petronius

Petronius a császár, Caligula helytartója. Az őrült uralkodó saját szobrát akarja bevitetni a jeruzsálemi zsinagógába, és a helytartó dolga: végrehajtani a parancsot. A zsidó főpap, Barakiás egy dolgot tehet: megakadályozni a szobor bevitelét, mert az Istene ezt követeli tőle. Kettejük vitájáról szól Székely János darabja. A próbák közben beszélgettünk a helytartót alakító Trill Zsolttal.

Milyen embernek képzeled az író, Székely Jánost? A *Caligula helytartója* ismert darabja, de az erdélyi alkotó személye, életműve szinte ismeretlen Magyarországon.

– Halk és bölcs ember lehetett. Az efféle mentalitás nem kelt túl nagy figyelmet. De szerencsére ott vannak a művei, amelyekből szinte kiabál az írói hang: az igazság keresésének kíméletlensége. Talán olyan lehetett, aki azt gondolta: ha valaki nem olvassa őt, és így nem találja meg műveiben a kihívást, a tartalmi gazdagságot, akkor minek nyomuljon. Minek tolja magát előtérbe? Aki viszont beleolvasson a műveibe, úgysem tudja letenni a könyveit, annak igazi reveláció minden sora.

A darab születésének ideje, az 1970-es évek Romániája, Ceaușescu diktatúrája nem „kedvezett” az egyenes, nyílt beszédnek. Székely viszont igen ügyesen használta a jelképes, kódolt beszédet arra, hogy elmondja, amit szeretne.

– Lehet, hogy burkoltan fogalmazott, de minden sora egyértelmű. Ha tudja az olvasó vagy a néző, hogy mikor született a darab, és van némi fogalma arról, mit jelentett akkor magyarként Romániában élni, beleborzong, amiről és ahogyan ez a két „őkori” alak beszél. Ha nem tudja ezt a mai néző, akkor is beleborzong, mert a darab a hatalomról, a hatalomhoz való viszonyról, hitről, Istenről, árulásról, megalkuvásról, bátorságról univerzálisan beszél. Romániában nem engedték bemutatni, de nálunk, Gyulán 1978-ban igen – ez is érdekes, törheti a fejét az ember rajta, vajon miért. De a mi szerencsénk, hogy így történt. A beregszászi társulattal sokat turnéztunk Gyulán, ez volt az egyik magyarországi bázisunk, itt volt a *Karnyóné*, Töröcsik Marival *A szarvassá változott fiú*, a *Tótek* bemutatója is. Lépten-nyomon belebotlottunk az ősbemutató

képeibe, sokan meséltek Lukács Sándor Petronius alakításáról, Őze Lajos Barakiásáról, és a rendezőről, Harag Györgyről. Ráadásul a legendás előadás helyszínén, a Gyulai Várszínházban, az ősbemutató negyvenedik évfordulóján volt a mi verzióink bemutatója nyáron.

Látta a Harag-féle rendezést felvételről?

– Nem, de a bemutató után meg fogom nézni.

Zavarta volna a szerep felépítésében?

– Nem, egyszerűen csak így alakult. Engem nem zavarnak a munkámban a korábbi alakítások, nem érzem úgy, hogy agyonnyomna egy nagy előd játéka. Mindenkitől érdemes tanulni, és én úgyis a saját utamat fogom járni, különben nem tudnék felmenni a színpadra. Hogy létezik egy legendás előadás, aminek az emlékei ott vannak a nézők fejében, az lehet teher és lehet inspiráló is. De nem tagadom, azért átsuhan az agyamon a gondolat, hogy vajon elég jó-e, amit csinálok.

Ha lehetett volna, a helytartó Petronius vagy Barakiás főpap szerepét választotta volna? Melyik oldalt: a hatalmat vagy a lázadást?

– Nincs különálló oldal, mind a kettő kell a kerek egészhez. Mindkét szerep jelentős, izgalmas, érdekes. Bár itt két ember vitáját járjuk végig érvek és ellenérvek csatájában, mégsem eszméket alakítunk, hanem azok hús-vér képviselőit.

Először dolgozott Szász Jánossal.

– Nagyon örültem a találkozásnak. Rendkívül elegánsan sugallta a maga elképzelését, miközben igen nagy szabadságot adott a próbákon,



Trill Zsolt, Rácz József

persze bizonyos korlátokon belül. Végig improvizálhattunk, és a nap végén megbeszéltük, hogy mi marad, mit vetünk el. Nagyon sok kreatív energiát szabadít fel bennem, ha nem kötik meg a kezemet. És ez a szabadság szerintem átragadt az előadásra is.

Voltak zsákutcák Petronius megformálásában?

– Azok mindig vannak. Aztán szépen kitolat belőle az ember, hogy később belefusson egy másikba. Petronius esetében is volt. Túl játékos lettem egy jelenetben, pedig keményebbnek kellett volna játszanom, vagy fordítva. Ezeket korrigáltuk, újra és újra nekifutottunk. A szerző szerencsére tüpontosan fogalmaz. Így nem is nagyon maradt más dolgunk: végig kellett csinálni, ahogyan le van írva. De ez néha nagyon nehéz. Mert nem lehet tévedni. Vagy ha mégis, akkor annak ára van. Viszont ha a főbb vonalakra már ráérzek, akkor a zsákutcák is eltűnnek. Petronius drámája a játékoság és az erőskezü végrehajtás, a kétke-dés és a hit között feszül. Kinek engedjen? Caligula hatalmi szavának vagy Barakiás érveinek? És eközben végig Istent keresi. Számomra erről szól a darab: a kétségbeesett istenkeresésről. Egy útról, amelyet istentagadóként kell végigjárnia, miközben szembeesül a kételkedéseivel. Elbizonytalanítja saját magát. Színészként is hasonló utat járunk be.

Milyen volt ez az út?

– Az író vagy a költő zsenialitása abban áll, hogy kiírja magából, ami foglalkoztatja, de hagyja, hogy mások találják meg a végleges választakat a problémákra: az olvasó, a rendező, a színész. Elindít minket ezen az ösvényen. Az író dolga, hogy energiát csempésszen a mondatokba, amiből a színész dolgozhat. És Székely ebben a tekintetben is valódi drámaíró.

Szász Jánossal és Trill Zsolttal az interjúkat készítette:
PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

PETRONIUS MONDJA:

„Addig küzdöttem Caligula ellen,
Míg Caligula lettem magam is.”

„Az alattvalók egyetlen valódi
Mentsége az, hogy túléljük a császárt.
De hát, úgy vélem, ez egy emberélet
Tartalmának tán mégiscsak kevés.”

„Isten az ember önarcképe. Így van.”

„Ha egy bolond bolondokat parancsol,
Az rendben van. De aki végrehajtja,
A konzultól az utolsó bakáig
Sötét gazember.”

Ahol embernek van ember fölött hatalma,
Ott éppen csak a leghatalmasabb és
A legalantasabb szabad,
A kiszolgált s a kiszolgáltatottak.
A kényszerítő, s akit kényszerít.
Rajtuk kívül a kényszerítgetés
Egész bonyolult apparátusában,
Alulról fel és felülről alá,
Mindenki rabszolga. A legrangosabb is.
Sőt, annál szolgább, minél rangosabb.
A szolga rangja szolgasága rangja.

PETRONIUS:

Hitükben kell, idegekben kell,
Látásukban, érzéseikben kell
Összefűznünk a tartományokat,
Különben folyton szétcsellengenek.
Közös vallást kell adnunk népeinknek.
Érted most már?

BARAKIÁS:

Értem és borzadok.



Ivan Viripajev:

Álomgyár (Dreamworks)

Fordította: Kozma András

David, a „Tudományos és társadalom” folyóirat főszerkesztője – TRILL ZSOLT ■ Meryl, David felesége, újságíró – KATONA KINGA ■ Teddy, könyvkiadó – RÁCZ JÓZSEF ■ Frank, komoly üzletember – KRISTÁN ATTILA ■ Sally, Frank felesége, egy női magazin főszerkesztője – SZÜCS NELLI ■ Betty, Frank szeretője – VAS JUDIT GIGI m. v. ■ Maximilian, amerikai buddhisták gazdag mecénása – TÓTH LÁSZLÓ ■ Elizabeth – TAPPAI VIKTÓRIA m. v. ■ John láma, Buddha láma, amerikai származású – BORDÁS ROLAND ■ Rendőrnő – LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v.

Díszlet, jelmez: Alekszej Tregubov // Videotervező: Vlagyimir Guszev // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygó: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

mikor? hol?

PREMIER: 2018. október 2.

Nagyszínpad



Ivan Viripajev

(1974, Irkutszk)

Orosz drámaíró, színész, film- és színházi rendező, forgatókönyvíró, 2013-2016 között a moszkvai Praktika színház művészeti vezetője. Színésznő felségével Lengyelországban él.

1995-ben végzett az Irkutszki Színházi Főiskolán, majd egy évadot a Magadáni Színházban, két évadot a Kamcsatka Dráma- és Komédiászínházban töltött színészként. 1998-ban megalapította a „Játéktér” Stúdiószínházat Irkutszkban, és közben a moszkvai Scsukin Felsőfokú Színházi Iskolában tanult drámaszínházi rendező szakon. Később maga is tanított a Moszkvai Művész Színház Iskolastúdiójában, illetve a varsói Színművészeti Akadémián.

2005-ben Viktor Ryzakov rendezővel közösen elindítja az „Oxigén” (Kiszlorod) művészeti mozgalmat, amely első nagy sikerű színművének címről kapta a nevét, és a kortárs orosz dráma egyik fontos műhelyévé vált. Különös hangvételű, posztdramatikus műveit sokfelé játsszák a világban, több mint húsz nyelvre fordították le őket, és számos fesztiváldíjat kaptak, többek között a legrangosabb orosz színházi elismerést, az Arany Maszk díjat. A Nemzeti Színházban futó Részegség után az Álomgyár jelenti Viripajev és Ryzakov együttműködésének újabb állomását.



ÁLOMGYÁR

(részlet a darabból)

DAVID (a férj): Én mindig is meg akartam kérdezni tőled, Meryl. Mindig meg akartam tőled kérdezni, de valamiért mégsem kérdeztem meg. Nem volt időm megkérdezni. Furcsa, vajon miért nem tettem meg? Bizonyára féltem. Folyton halogattam ezt a kérdést. De most szeretném megkérdezni tőled, mondd csak, az elmúlt években, ez alatt a tizenöt év alatt, amit együtt leéltünk, volt-e valami olyan dolog, amit nem mondtál el nekem, Meryl? Úgy értem, van-e köztünk valami olyan, amiről nem tudok?

MERYL (a feleség, aki már nincs): És neked, David? Van-e valami, amit nem mondtál el nekem?

DAVID: Oké. Bár nem túl udvarias dolog, amikor kérdésre kérdéssel válaszolnak, ennek ellenére, elmondom neked. Nem, Meryl. Az én életemben nem történt semmi olyan, amiről te ne tudnál, és amiről tudnod kéne. Tessék, Meryl. Válaszoltam a kérdésedre, most rajtad a sor.

Szünet

MERYL: Bocsáss meg, David, de feltehetek neked még egy kérdést?

DAVID: Még egy kérdést?

MERYL: Igen.

DAVID: Nehéz válaszolnod nekem, Meryl? Tehát van mit elmondanod nekem?

MERYL: Ahhoz, hogy válaszoljak, kérdeznem kell, David.

DAVID: Na, jól van, Meryl, kérdezz. Én válaszolni fogok.

MERYL: Mit gondolsz, David, miért van szüksége a nőnek és a férfinak egymásra, miért van szükség a köztük lévő szeretetre, vagy pontosabban úgy kérdezem, van-e még valamilyen ok, a fajfenntartáson kívül, van-e még olyan ok, aminek következtében a férfinak és a nőnek szüksége van egymásra, azon kívül, hogy gyerekeket nemzzenek?

DAVID: Igen, Meryl, persze, hogy van.

MERYL: És mi ez az ok, David?

DAVID: A szeretet.

MERYL: És kész?

DAVID: Miért, szerinted a szeretet, az nem elegendő ok, hogy egy férfi és egy nő együtt legyen?

MERYL: A szeretet, David?

DAVID: Igen, Meryl, a szeretet.

MERYL: És az micsoda, David?

DAVID: Mi az, hogy szeretet, Meryl?

MERYL: Igen. Mi az, hogy szeretet?

DAVID: Azt akarod, hogy megmagyarázzam neked, mi az, hogy szeretet, Meryl?

MERYL: Igen, azt akarom, hogy megmagyarázd, mi az, hogy szeretet.

DAVID: Te most azt akarod mondani, hogy nem tudod, mi az, hogy szeretet?

MERYL: Nem, David. Azt akarom mondani, hogy felmerült bennem egy olyan gyanú, hogy te vagy, aki nem tudja, hogy mi ez. Nekem egyszer csak úgy tűnt, de lehet, hogy nincs igazam, hogy éppen te vagy az, David, aki nem tudja, mi az, hogy szeretet. Hát ez az a dolog, amiről én nem beszéltem neked.

DAVID: De hiszen ez nekem egy nagy csapás, Meryl! Csak nem azt akarod mondani, hogy a közös életünk hosszú éveit alatt te azt gondoltad, hogy én nem szeretlek téged, te ezt akarod mondani?

MERYL: Egyszerűen válaszolj a kérdésemre, David, csak ennyi. Mi az, hogy szeretet?



ÁLOM ÉS MUNKA

Viktor Rizsakov rendező

A Részegség után a második közös nemzetis bemutatójára készül az orosz író, Ivan Viripajev és a rendezőbarát, Viktor Rizsakov. Utóbbi művészt az Álomgyár című előadás budapesti előkészületeiről, Hollywoodról és a tudatos álmainkról kérdeztük.

Az egyik próbán arra kérte a színészeket, fogalmazzák meg egy mondatban, hogyan ajánlanák barátaiknak az előadást. Ez az újságírók egyik kedvenc játéka is...

– Márpedig készüljön fel arra, hogy én ezt a végtelenségig fogom csinálni. Merthogy szerintem az ilyen típusú összefoglalás lehetetlen. Mi, egyszerű emberek csak kísérletet tehetünk a nagy kérdések megválaszolására, márpedig Viripajev drámája ilyen kérdéseket szeg az nézőnek. Szerintem általában is elmondható, hogy a színház dolga nem az, hogy választ adjon kérdésekre, hanem a folyamatos, állandó kutatás. A rendezés tehát azt jelenti, hogy egy-egy előadás kérdéseit magamnak teszem fel, de nyilvánosan keresem rá a választ. A színház az „itt és most”-ban zajlik, arról szól, mi az, ami engem izgat. Mindez a színészek társaságától és a közönség részvételétől lesz igazán eleven. De azért nem akarom megkerülni a kérdését sem. Maga a szerző fogalmazza meg: „az álmunk az a munkánk, amit minden áron jól kell végeznünk”. Ez a mondat lehetne akár az előadás szlogenje is.

Ez a megfogalmazás ugyanakkor paradoxon, hiszen az álmainkat nem tudjuk tudatosan befolyásolni...

– Ahogy maga a művészet is ilyen paradoxon, hiszen javarészt a tudatalatti szféráját járja be sokszor tudatos eszközöket felhasználva. A színház a nézőket úgy irányítja, hogy egy másik valóságba tudjanak

kerülni, ahol elkezd működni a tudatalatti. Lehet, hogy ott zajlik a mi életünk. De legalábbis ahogy az öreg Nietzsche mondta: „A művészet azért van, hogy ne pusztuljunk bele az igazságba.”

Az Álomgyár egy orosz szerző írása Hollywoodról?

– Amit ebben az esetben Hollywoodnak nevezhetünk, az egy sajátos jelmez, vagy még inkább karnevál. A be nem teljesült álmok, az örök emberi vágyódások világa, ugyanakkor egy abszurdba hajló játék az „amerikai álom” sztereotip figuráin keresztül. A darab szereplői elegáns nagyvilági emberek, életük a péntek esti összefüggések világában zajlik whiskyvel, narkóval, buddhizmusról szóló fecseggel. Az amerikai filmek kliséit képviselik, mind olyan emberek, akiknél mindig minden OK. A hollywoodi közhelyeket felhasználva Viripajev szereplői a lét értelmét, a szeretet lehetőségét kutatják az „álomgyárban”, amelynek közege valójában abszurdításig fokozottan mesterséges.

Van ebben némi gúny? Vagy szeretetteljes ez az irónia?

– „Egyszerű” történet ez: egy férfinak meghal a felesége, és megjelenik az életében egy új szerelem lehetősége... De Viripajev szövege olyan, mint egy állatmese, vagyis, amikor az író állatokról beszél, pedig tudjuk, hogy rólunk, emberekről szól a történet. Viripajev szándékosan



úgy tesz, mintha az Álomgyár nem nálunk, Oroszországban, hanem a távoli Hollywoodban történne.

Vagy Magyarországon?

– Akár Magyarországon is, hiszen ez a történet teljesen univerzális. Mindenképpen azt szeretnénk, ha a magyar nézők is úgy éreznék, hogy ez a különös példázat róluk, illetve nekik is szól. A mai globalizált világban elmosódnak a fizikai határok, egyfajta virtuális térben éljük az életünket. És bármely országban is élsz, a nagy kérdés az, hogy a lelkiismeretedet megőrizve ember tudsz-e maradni, képes vagy-e még a szeretetre és az őszinte párbeszédre.

A színpad szerint nincsenek főszerepek, amit az is alátámaszt, hogy a próbákön körben ülnek. Ez az ön általános művészi elvét is tükrözi?

– Ahogy mondani szokás: a gőzfürdőben nincsenek tábornokok. A színház közösségi műfaj, nincsenek kis szerepek. Legfeljebb kis színészek. Ebben az előadásban csupa nagy színész van jelen, s együtt próbáljuk megoldani a saját problémánkat. Át kell beszélnünk dolgokat, eszmét kell cserélnünk egymással – ezért ülünk úgy, mintha egy képzletbeli tárgyalóasztal mellett foglalnánk helyet. Ez a közösségi munka az élet modellje. Ha megpróbáljuk a hierarchiát kizárni, komoly lépéseket tehetünk.

Az Álomgyár sokszor hollywoodi klisékben fogalmaz. Az egyik próbán azt mondta a színészeknek, hogy ez az előadás arról szól, ahogyan az ember visszatér az önmagához. Ez a visszatérés az a folyamat, amikor megszabadulunk a kliséktől?

– Ezekről nem tudunk megszabadulni, mert ebben a világban élünk. A miénk inkább próbálkozás arra, hogy az életnek egy sajátos modelljét hozzuk létre. Nemcsak mint társulat, hanem egyénenként is: mindenki a saját életéért felelős, nem háríthatunk. A saját döntéseinkért sem a politikát, sem Hollywoodot, sem a körülményeket nem hibáztathatjuk. Hollywood egy amolyan mátrix, amelyben élünk: a márkák, a felhajtás, a siker, a pénz, a pozíciók világa. Ez a bonyolultság azonban eltakarja előlünk az élet egyszerűségét, azt, hogy boldogok akarunk lenni. El is felejtettük ennek a módját, mert az ember fél attól, hogy gyenge legyen. Amikor pedig nehéz helyzetbe jutunk, nem a bensőnkhez, hanem valamiféle tudáshoz fordulunk. A Facebookon rengeteg „tíz tanács, hogy hogyan éld az életedet” típusú lista kering. Ezek azt sugallják: már nem is kell gondolkoznunk vagy tanulnunk.

Az Álomgyár két éve a Moszkvai Művész Színházban is megrendezte. Miben más a kiindulópontja most?

– Valóban színre vittük az Álomgyárát, de sajnos – hiába a remek színészek – nem sikerült elkapnunk a darab lényegét. Hozzáteszem, a közönség így is szereti Moszkvában. Igazság szerint a pesti Nemzeti-bemutatóval emiatt van is elszámolnivalóm. Teljesen más tehát a hozzáállásom, már csak az eltelt idő miatt is. A magyar színészeket ismerem, és a nyitottságuk, tehetségük a mostani próbafolyamat elején is megnyilvánult. A budapesti közönséggel kapcsolatban pedig többször megtapasztaltam, hogy nem egyszerűen szórakozást keres a színházban, hanem szellemi-lelki feltöltődésért érkezik. Ha a néző velünk, alkotókkal együtt szeretné tisztázni az élet nagy kérdéseit, az előadás társalkotójává válik.

„Amin tegnap még nevettem, ma már elgondolkodtat. Talán ez a Rizsakov-hatás...”

A NŐ KÉTSZER

Az Álomgyár egy hihetetlen szerelmi háromszöggént is felfogható. Davidet (Trill Zsolt), a Tudomány és Társadalom folyóirat főszerkesztőjét amolyan szellemként két nő játssza körül. Meryl, a feleség és Elizabeth, aki – nincs erre jobb kifejezés – maga a talány. Szerepeikről és Viktor Rizsakov rendező sajátos alkotói munkájáról kérdeztük a két meghatározó női szerepet alakító színésznőt.

Meryl, a halott feleség

Katona Kinga már a *Részegek* 2016-os bemutatója során megismerhet-
te a Viripajev–Rizsakov alkotópárost. Mi a legfontosabb tapasztalata
velük kapcsolatban?

– A *Részegek* azért is nagyon fontos előadás számomra, mert különös
dolgot tapasztaltam. Több barátomat is meghívtam rá, s utána ki-
faggattam őket, vajon ők is hasonlóan élik-e meg ezt. Kiderült, hogy
nagyon is ugyanazon megyünk keresztül. Vannak komor pillanatai a
darabnak, például, amikor az egyik szereplő közli a másikkal: „Lefe-
küdtem a feleségemmel.”

A mondatnak a szöveggörnyezete sem vicces, mégis kacag mindenki. A
humor azt jelenti számomra itt, hogy valamit elengedtél, valamin felül
tudsz emelkedni. Másnap viszont mindenkinek az arcára fagy a mosoly.
Döbbenetes hatásmechanizmus! Amin tegnap még nevettem, ma már
elgondolkodtat. Talán ez a Rizsakov-hatás: ilyen komoly problémákat,
mint amilyenekről ezek a Viripajev-szövegek szólnak, a nézők másként
nem engednének be a lelkükbe, csak ezen a különös módon.

Az Álomgyár próbáján is ezt tapasztalják?

– Igen. Egy szomorú jelenethez válogattunk együtt zenéket, s rájöttünk,
hogy egy tragikus helyzet alá nagyon nehéz drámai zenci aláfestést hasz-
nálni, mert nem feltétlenül a várt hatást váltja ki. Egyszerűen túl sok lesz,
és nem tudjuk befogadni. Ha látunk valami tragikusát az életben, mond-
juk egy balesetet, elfordítjuk a fejünket, mert nem bírjuk látni. Ugyan-
akkor már az is segít, ha nem a maga teljes tragikusságában adjuk elő a
dolgokat. Egy kulcslyukon át szemlélve kevésbé letaglózó a legnagyobb



dráma is, de a hosszú távú hatása valószínűleg ugyanolyan lesz. Emiatt a
hatás miatt érdemes többször is megnézni ceket az előadásokat.

Merylként is hasonló hullámozóan ítéli meg a szerepét?

– Az előadás elején van egy nagyon fontos – és majd látni fogják, tel-
jesen abszurd – párbeszéd David és felesége, Meryl között. „Te mitől
félsz?” – kérdezi David. – „A haláltól. A te halálotdól, David” – válaszol
a nő. Ez a rövid kérdés-felelet számomra ugyanazokat a mélységeket
nyitja meg, mint a *Részegek* dialógusai. A haláltól persze mindenki fél,
de Meryl válasza azt sejteti, hogy a saját halálánál már csak egy dolog
riasztja jobban: a szeretett férj halála. Ez az érzelmi elköteleződés te-
szi lehetővé, hogy a néző kettejük párbeszédeit úgy értelmezze, mint
David magányos beszélgetését saját lelkiismeretével. Semmi kétség: az
Álomgyár is nagyon összetett befogadói élményt válthat ki.

„Bár elsőre úgy tűnik, mintha semmire sem tudnánk megnyugtatóan válaszolni, egy-egy polémia során mégis ad nekünk támpontokat.”

Elizabeth, a szerető „szerető”

Tarpai Viktória vendégként szerepel a mostani előadásban, de nem idegenként. Mikor látta először színpadon mostani játszótársait?

– Közel húsz éve ismertem meg Trill Zsoltot és Szűcs Nellit, hiszen gyerekszínészként én is szerepeltem Vidnyánszky Attila *Gyilkosság a székesegyházban* című előadásában. A rendező édesanyja, Éva néni beregszászi stúdiójában kezdtem tízévesen, majd három évvel később Vidnyánszky Attila meghívott ebbe a mindannyiunk számára meghatározó előadásába. Gyerekszereplőből idővel kórustaggá léptem elő az előadásban, pár év múlva pedig a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulatának tagja lettem.

Viktor Rizsakov rendezővel viszont most először csinál végig egy próbafolyamatot.

– Tulajdonképpen igen. Rizsakov még 2007-ben a debreceni Csokonai színházban mutatta be Osztrovskij *Vihar* című darabját. Ebben a Katyerinát játszó Szabó Anna Eszter szerepét vettem át idővel. Tehát dolgoztam ugyan Rizsakovval, de azt most tapasztalom meg először, milyen is nála egy próbafolyamat. A beugrás inkább a gyors beilleszkedésről szól, nem pedig a rendezői koncepció kibontakozásáról.

Miben áll Rizsakov különlegessége?

– Folyamatosan kérdez, és nem hagyja, hogy egy-egy válaszunkba belenyugodjunk. Hiába érkeznek válaszok, mindig tovább feszegeti az adott kérdést. Már most érzem, hogy ennek az az előnye, hogy minél több szemszögből rálássunk egy adott helyzetre. Bár elsőre úgy tűnik, mintha semmire sem tudnánk megnyugtatóan válaszolni, egy-egy polémia során mégis ad nekünk támpontokat. Időnként talán éppen ezért foglalja össze az elhangzottakat. Így szélesíti a látószögünket, és segít abban, hogy sokrétűnek lássuk a saját szerepeinket.

A saját szerepére, Elizabethre hogyan tekint?

– Elizabeth amolyan jelenés ebben a társaságban. Titokzatos figura, de számomra jól kitapintható a tisztasága, embersége. De érzem, hogy ahogy közelebb kerülök hozzá, további rétegeit fejtem fel. Ezt különben az egész drámára is érvényesnek tartom, számomra az *Alomgyár* amolyan „szeretet a boncasztalon”. Rákényszeríti a színezt, és remélhetőleg a nézőket is, hogy szeretve kutassák a szereplők motivációit.



Éppen a szeretetről szól az egyik hosszabb megszólalása. A szerző a sok párbeszéd mellett mindössze két nagy monológot írt az *Alomgyár*ba, s mindkettőt Elizabeth szájába adta...

A szeretetről szóló mellett a másik a férfiakat járja körül, s ez ugyancsak terjedelmes, közel ötperces rész lesz. A monológ elején diagnózist ad, majd leírja a gyógyulás receptjét. Némi feszültséggel, de nagy bizalommal várom, hogy eljussunk odáig, hogy teljesen sajátomként mondhassam el ezeket a monológokat.

Viktor Rizsakovval, Katona Kingával
és Tarpai Vitorával az interjúkat készítette:
LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt



Madách Imre

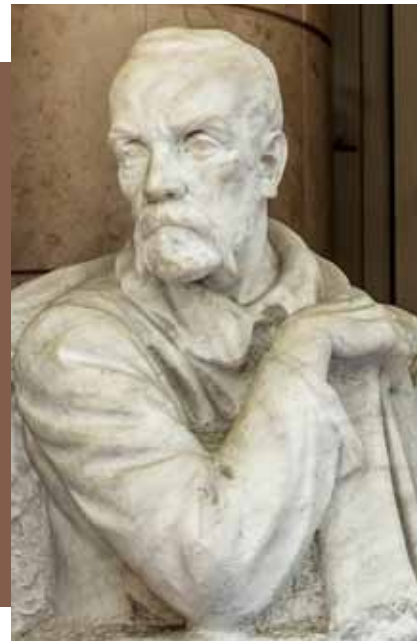
(Alsósztrégova, 1823. január 21. – Alsósztrégova, 1864. október 5.)

költő, író, ügyvéd, politikus, országgyűlési képviselő.

Tehetős és előkelő nógrádi katolikus családba született. Korán elveszíti apját, anyja egész életében nagy befolyással volt rá. Pesten jogot végez, hazatérve bekapcsolódik a Nógrád megyei közéletbe: tiszteletbeli aljegyző, táblabíró, Kossuth Pesti hírlapjában publikál. 1840 nyarán jelenik meg első kötete, a *Lant-virágok*. Közéleti tevékenysége mellett verseket, drámákat (*Nápolyi Endre*, *Mária királynő*, *Csák végnapjai*, *Férfi és nő*, *Csak tréfa*) ír – amelyekkel nem arat sikert.

1859 elején elkészül a *Civilizátor* című politikai szatírája, február 17. és március 26. között pedig megírja *Az ember tragédiáját*, amelyet csak 1861-ben visz el bírálatra Arany Jánosnak. 1861-től országgyűlési képviselő. Befelezi a *Mózes* című drámáját. A Kisfaludy Társaság rendes tagjává választják. 1864-ben a beteg költő helyett egyik barátja olvassa fel az akadémiai székfoglalóját.

A képen a Nemzeti Színház előcsarnokában látható Madách-szobor



A NEMZETI BIBLIÁJA

Madách Imre és Az ember tragédiája

„Említettem több ösmerősöm előtt, hogy írtam egy költeményt, melyben az isten, az ördög, Ádám, Luther, Danton, Aphrodité, boszorkányok s tudjisten, mi minden játszik; hogy kezdődik a teremtéssel, játszik az égben, az egész földön, az úrben – mosolyogtak rá, de olvasni nem akarta senki” – írta 1861-ben egy levélben Madách Imre. A *Tragédia* első változata alig másfél hónap alatt született meg 1859 elején az alsósztrégovai kastély oroszlánbarlangnak nevezett dolgozószobájában. Madách szokásához híven a megírást követően jó ideig „fektette” alkotását.

Legjobb barátja, Szontágh Pál volt a mű első hallgatója, aki egyből azt javasolta Madáchnak, hogy a *Tragédiát* a korszak legnagyobb irodalmi tekintélyének küldje el bírálatra: Arany Jánosnak. A dolog kis híján balul ütött ki! Arany ugyanis a megkapott kézirat olvasását a 16. sornál abbahagyta. Gyenge Faust-utánérzésnek sejtette ugyanis, ezért félretette. A szerző egyik országgyűlési képviselőtársa kérte, biztatta Aranyt, hogy vegye újból kézbe a művet. A lelkiismeretes Arany ezúttal végigolvasta a drámai költeményt, és ekkor már ujjongva írja: „az első tehetség Petőfi óta, ki egészen önálló irányt mutat.” „Rokonérzelmű pályatársként” pedig ezt írja Madáchnak: „Tisztelt Hazafi! ... Az ember tragédiája úgy koncepcióban, mint kompozícióban igen jeles mű. Csak itt-ott a verselésben – meg a nyelvben talállok némi nehezkeséget, különösen a lírai részek nem eléggé zengők. De így is, amint van, egy kevés külsimítással irodalmunk legjelesb termékei közt foglalhat az helyet.... Fogadja leghőbb üdvözlétemet a gyönyörért, melyet nekem műve által okozott, a fényért, melyre költészetünket deríteni hivatva van!” Arany úgy fordult Madách felé, mint egykor a *János vitéz* költője a *Toldi*

írójához. Ő olvassa fel a szerző nevében a művet a jeles irodalmi grémium, a Kisfaludy Társaság ülésén, és ő segíti a *Tragédia* megjelenését is, meglatogatja Madáchot Alsósztrégován.

Az egész életében betegeskedő, családi és anyagi gondoktól gyötörtörtén élő, a közügyekben lelkesen és lelkiismeretesen tevékenykedő, ám mindvégig az irodalmi sikerre vágyó Madách 38 évesen életműve csúcspontjára érkezett. Még megírja legjobb történelmi drámáját, a *Mózes*t, de a *Tragédia* világirodalmi magasságát semelyik munkája nem közelíti meg. Korszakos mű született, Szerb Antal szerint „a magyar szabadsághozmozgalom szellemi részének a végső konklúziója”.

Az irodalmi közvélemény megosztott volt a *Tragédia* megítélésében, a nagyközönségre tett hatása kedvezőbb volt. Than Mór, a korszak egyik legjelentősebb és legdivatosabb festője 1863-ban nagyméretű olajképet készít *Ádám az úrben* címmel. A festményt (nevét eltitkolva) maga az uralkodó, Ferenc József vásárolja meg ezer forintért, és a Nemzeti Múzeumnak ajándékozza. Hamarosan érdeklődés mutatkozik németre fordítására, a jó szímatú színházi vállalkozó és különleges látványosságokat rendező Molnár György, a Budai Népszínház igazgatója a színrevitelét tervezi...

Madách életében egyetlen drámáját sem mutatták be. A *Tragédia* színpadi karrierje is csak 1883. szeptember 21-én kezdődött: a Nemzeti Színházban Paulay Ede igazgató vitte színre az addig színpadiatlannak tartott művet. Azóta több mint 100 rendezése született (1949 és 54 között be volt tiltva), a Nemzeti Színházban eddig 20 verziója készült el, ezzel nyitotta meg kapuit 2002-ben a mai Nemzeti.

A Nemzeti egykori igazgatója, Hevesi Sándor, aki többször is megrendezte a *Tragédiát* a 20. század elején, így írt: „Madách költeménye bibliája a Nemzeti Színháznak; amelyet örökké forgat, amehiből mindig tanul, amelyet sohasem fog teljesen kitanulni.”

Tökés Anna, Lehotay Árpád a paradicsomi színben.

Németh Antal 1937-ben, a Nemzeti Színház megnyitásának 100 évfordulójára is megrendezte *Az ember tragédiáját*. | fotó: Vajda M. Pál (OSZMI)



VILÁGÉRZET

Vidnyánszky Attila rendező

Újra és újra érdemes belevágni Az ember tragédiájába, Madách Imre emberiség-költeményének szírevitelébe – mondja Vidnyánszky Attila. Két évtizede jelent számára inspirációt a mű, mert kimeríthetetlen ihletforrás és lenyűgöző szellemi kalandra csábító dráma.

Legtöbbünk az iskolában találkozik először *Az ember tragédiájával*. És talán nem túlzás azt mondani, hogy ez a találkozás sokszor nem túl szerencsés...

– Ha tananyagként fogom fel, iszonyatos teher – tanárnak, diáknak. Az én lelkesedésem sem az iskolában vagy az ungvári főiskola magyar-tanári szakán kezdődött, hanem amikor rövid ideig a nagymuzsalyi középiskolában tanítottam. Madách következett, és olyan katartikus hatással volt rám a felkészülés során a szöveg, hogy elhatároztam: felrúgom a tanmenetet, és hetekig csak a *Tragédiával* fogunk foglalkozni. Szerettem volna átélhetővé tenni számukra a műben rejtőző és az ő saját életükre vonatkoztatható igazságok szépségét, és azt a katarzist, amit ez kiváltani képes. Rendezőként is erre törekszem.

Voltak színházi előképei a rendezéshez?

– Fontosabbak voltak bizonyos találkozások. Amikor félévet a pesti Színművészeti főiskolán végeztem a kiejvi osztályom, lenyűgözve hallgattuk Hubay Miklós óráit a műről, Madáchról, a korról. Az európai műveltség hordozója volt Hubay, aki egy életen át kutatta, fejtegette ennek a csodának a titkait és összefüggérendszerét. Másodéven a *Római színt* el is

játszottuk a Színművészeti nemzetközi fesztiválján, ott hallottam Ruszt Józsefet beszélni a koncepciójáról. Hubay később elvitt a Madách Irodalmi Társaság összejövetelére, ahol – a megtiszteltetéstől elfogódottan – olyan rendezők előtt dadogtam valamiket a saját elképzeléseimről, mint Vámos László és Paál István. Ők mindannyian színháztörténeti jelentőségű *Tragédia*-előadások alkotói. Az évek során aztán egyre fontosabbá vált Németh Antal öröksége, aki rendezőként, tudósként és a Nemzeti Színház igazgatójaként talán a legtöbbet tette a műért.

Eddig négy verzió született a rendezésében. Az első beregszászi változat bemutatója 1998-ban volt, aztán következett 2008-ban Zsámbék, 2011-ben Szeged és 2012-ben Debrecen.

– És volt egy kisvárdai verzió is. Több teherautónyi földet hordattam a vár tövébe, abból ástuk elő a történelmi színek díszleteit. Napokig próbáltuk ezt az elképzelést, de az előadást elmosta egy felhőszakadás. Az első változat szinte bárhol előadható volt, a zsámbékit a rakétabázis különleges terére hangoltuk, a Szegedi Szabadtéri Játékokon egy hatvan méter széles színpadon játszottuk, mintha a történelem képeskönyvét lapozgatnánk. A debreceni verzió pedig színháztörténeti kuriózum



Madách Imre:

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

Éva – ÁCS ESZTER I

Ádám – BERETTYÁN SÁNDOR

további szerepekben: BERETTYÁN NÁNDOR,
CSURKA LÁSZLÓ, FARKAS DÉNES, FEHÉR
TIBOR, HERCZEGH PÉTER, MÁTYÁSSY BENCE,
MÉSZÁROS MARTIN, NAGY MARI, NAGY
MÁRK, RUBOLD ÖDÖN, SCHNELL ÁDÁM,
SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, SZÉP DOMÁN,
TÓTH AUGUSZTA, SZALMA TAMÁS m. v.

Közreműködnek a Kaposvári Egyetem Rippl-
Rónai Művészeti Karának II. éves hallgatói

Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: Bianca
Imelda Jeremias // Dramaturg: Verebes Ernő
// Koreográfus: Bozsik Yvette // Ügyelő: Do-
bos Gábor, Géczy István // Súly: Sütő Anikó
// Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

PREMIER: 2018. október 19.

Nagyszínpad

volt: Trill Zsolt évtizedes Lucifer-alakítása után Ádámot játszotta. Az előfordul, hogy egy fiatal Ádamból idővel Luciferré érik a színész, a fordítottjára azonban nem tudok másik példát. Ádámot és Évát most két fiatal tanítványom játssza, és sok frissen szerződött fiatal is benne lesz...

Az eddigi verziók egy olyan mondattal kezdődtek, amelyet ön emelt ki a szövegből az előadás elejére, mintegy mottóként. „Hová lesz énem zárt egyénisége”. Miért fontos ez? Így lesz most is?

– Mi, maiak már *túl vagyunk* valamin, mi már csak a kiüzettség állapotából tudunk visszatekinteni a teremtésre. A mi életérzésünk a „vesztett éden”. Úgy képzeljük, hogy a paradicsomi embert egyfajta „egész”-ség jellemezte, ami elillant az életünkben. Ez az érzet ma is érvényes számomra, de hogy ezzel a mondattal kezdjük-e majd most is az előadást, azt még nem tudom. ... Vannak más visszatérő elemek és megoldások még, mint a föld, a lámpa. Új lesz viszont az arényszerű játéktér, amiben a nézők körbeülnek a színpadot, azt az úgynevezett „süllyedő rendszert”, ami mozgásban tartja majd az előadást térben és időben, akárcsak az az intellektuális gazdagság, ami ezt a gigantikus művet olyan lenyűgözővé teszi.

A Tragédia színrevitelének a kulcsa, ahogy ezt mindig hangsúlyozza: az álom logikája.

– Vagy logikátlansága. Szabálytalan szabályossága, bonyolultsága. Az álmok látomásszerűsége miatt tudunk bő két óra alatt végigszárgulda-



ni a teremtéstől az emberiség történetén át a jövőbe. Van az álomnak még egy fontos jellemzője: az ember ilyenkor sokszor kívülről látja, figyeli önmagát. Így történik ez Ádammal és Évával is. Madách is játszik ezzel: hol ők maguk a történelmi színek főszereplői az alakítói, hol csak kívülről szemlélik az eseményeket, önmagukat.

Fontos: az álmokképeket Lucifer bocsátja Ádámra.

– Mert ez Lucifer színháza.

Amit szívesen nézünk, és izgalmasnak tartjuk.

– A gyarló ember számára az a sodrás, az az út, amit Lucifer kínál, csábító, vonzó, ínycsiklandozó. Mindannyian ebben a kísértésben élünk, nagyon mai „világérzet” ez. Ezért nem is egyetlen színész játssza Lucifert, hanem sokan „viszik” végig ezt a témát, a bennünk élő luciferséget, ahogy az isteni dimenziót is sokan képviselik majd. De valóban: Lucifer a történelem „tünékeny álom képei”, s azok tényleg valóságosnak, ismerősnek tűnnek, de ne felejtjük, hogy Lucifer ezen keresztül is manipulálja a tudni vágyó Ádámot. Ezzel szemben létezik az isteni dimenzió, az a távlat, amelyet Lucifer is elismer: „Győztél felettem, mert az végzetem. / Hogy harcaimban bukjam szüntelen, / De új erővel felkeljek megint.”

E két hatalmas dimenzió között van Ádám és Éva, vagyis az ember.

– A frontvonalon, nehéz terepen. De van előtte a lehetőség, ahogyan az angyalok a „nagy eszmét” hirdetik: „szabadon bűn és erény közt / Választhatni”. És nemcsak a jó és a rossz között, nemcsak az ördög és az Isten között választhat, hanem dönthet úgy is, hogy magát Isten létét tagadja. Ádám a tudással az Isten terhétől akart megszabadulni, mert azt hitte, ez a szabadság. És bármit megtehet. De arra kell döbbsennie, hogy ez nem így van. Madách szerint a Lucifer kínálta reménytelenséggel, jövőtlenséggel szemben az ember éppen Istenben talál a legteljesebb szabadságra. Lucifer szerint halálra ítélték vagyunk születésünktől fogva, a másik út szerint viszont: az ember számára ott az egész élet, hogy az ígélet szerinti öröklétet kiérdemlje. A szabadságnak ez a dimenziója, és ennek a meg tapasztalása mostanra nagyon fontossá vált számomra. Éppen ezért minden korábbihoz képest derűsebbre szeretném hangolni Madách művét, és a leghívebben így szolgálni annak üzenetét.

KORNIA ISTVÁN



Ács Eszter / Éva:

„Számomra talán az a legfontosabb, hogy a rendező tudja, mit akar. Nem az a kérdés, hogy milyen eszközöket választ, hanem az, hogy biztos legyen a dolgában, és így a színészen sem támad bizonytalanság. Hinnünk kell egymásban ahhoz, hogy valami értékes születhessen.”

Berettyán Sándor / Ádám:

„A színház csapatjáték! ... Hazudnék, ha azt mondanám, hogy a színészet csak játék, szórakozás. Néha bizony nagyon is kemény munka ez. De csak akkor van baj, ha lélektelen robottá válik...”

ÁDÁM ÉS ÉVA

Ács Eszter és Berettyán Sándor döntésekről, választásokról, csapatjátékról, zajról, zúrról, szabadságról

Az ember tragédiája, Madách Imre drámai költeménye nem könnyű olvasmány. A több mint százötven éve írt szöveg nagyon sok szavát ma már nem is használjuk. De Ács Eszter színművészt – aki Éva szerepét játssza – nem zavarja az archaikus szóhasználat. Ha sajátjaként tudja közvetíteni a gondolatot, a közönség is megérti, miről szól ma a Tragédia. Berettyán Sándor is – mint Ádám – arra törekszik, hogy meg tudjuk fogalmazni saját kérdésünket: jó úton haladunk, mi emberek, és az emberiség?! A két művésszel két próba között nemcsak a Madách-műről, hanem saját döntéseikről, útkeresésükről is beszélgettünk.

Amikor először találkoztak a Madách-művel, nem riadtak meg a veretes szövegtől?

Berettyán Sándor: Nekem szerencsém volt! Kiváló magyartanárunk volt a debreceni Ady Endre Gimnázium drámatagozatos osztályában. Subiczné Palotai Erzsébet, aki egyébként rendszeresen kiállító festőművész is, úgy tudott beszélni a *Tragédiáról*, hogy muszáj volt rá figyelni. Nemcsak magáról a műről és Madáchról, de a szövegbe rejtett összes filozófiai utalásáról is tanultunk. Természetesen sorra vettük a hasonló témákat feldolgozó klasszikus műveket is, aztán megnéztük a Jankovics Marcell-féle rajzfilmes feldolgozást...

Ács Eszter: Biztos, mi is tanultunk valamit a *Tragédiáról*, ott volt az érettségi tételek között is, de különösebben nem foglalkoztunk vele. Nem emlékszem, hogy zavart volna az archaikus nyelvezet. Valahogy annyi maradt meg az egészről, mintha csak egy szempillantás lett volna.

Aztán most, amikor kiderült, hogy bemutatjuk a *Tragédiát*, és én leszek Éva, akkor kezdtem el komolyabban foglalkozni magával az irodalmi művel és a róla szóló tanulmányokkal.

Hozzáolvasnak, önállóan is készülnek egy-egy bemutatóra?

Á. E.: Persze...

Eszter számára nem ez volt az első ilyen „évszázados” szöveg, hiszen nemcsak Éva, Tünde is...

Á. E.: Vörösmarty nyelve sem sokkal könnyebb, mint Madáché. De én szeretem ezeket a verses, drámai szövegeket.

B. S.: Shakespeare-t újra lehet fordítani, újra is fordítják, de azt nem lehet átírni, hogy „...a cél halál, az élet küzdelem, S az ember célja a küzdele maga...”



Vagy: „Szabadon bűn és erény közt / Választhatni, mily nagy eszme...”
Ezt most azért idéztem, hogy megkérdezhessem: jól döntöttek, amikor a színészi pályát választották?

B. S.: A lehető legjobban. Nem is dönthettem volna másképp. De azt is mondhatnám, nem én választottam, hanem engem választottak!

Ki választotta?

B. S.: A színház választott! Nem kötném egyetlen személyhez sem, mert többen is voltak, akik biztattak, elsősorban a szüleim, hogy induljak a színház felé. Illetve egy nyugdíjas tanárnő Balmazújvárosban, aki hallott engem szavalni az október 23-i ünnepségen, utána odajött hozzám, és azt mondta, hogy nekem színésznek kell lennem. Az általánosban még matematika tagozatos voltam, de a gimnáziumba már drámás osztályba jelentkeztem.

Nem volt ez olyan egyértelmű! Kezdetben ott volt a sport is, a futball-sikerek, aztán érettségi után a mechatronika a Debreceni Egyetemen...

B. S.: Bármivel is foglalkoztam, valahogy minden arra vitt, hogy színész legyek. Hamar rájöttem, nem érdekel engem a mechatronika, ezért kerestem egy színpadmester-szenikus képzést. El is kezdtem a tanfolyamot itt Pesten, de közben a testvéremmel, Nándorral együtt jelentkezünk Kaposvárra, színész szakra! Elsőre felvett mindkettőnket Vidnyánszky Attila, és most itt vagyunk együtt a Nemzeti társulatában! Visszatekintve a pályaválasztásomra: tényleg sok minden érdekelt. Szenvedélyesen fociztunk, sokat kirándultunk, túráztunk. Jól éreztem magam a gimnáziumban, szerettem a humán tárgyakat, de jó voltam matematikából és az összes reáltárgyból is. Mindent összevetve, ha jellemezni kéne magam, azt mondanám: realista vagyok...

Inkább lenne Lucifer?

B. S.: Még az is lehet! Nem ez lenne az első ilyen eset! Itt van például a társulatban Trill Zsolt, aki Vidnyánszky Attila rendezéseiben sokáig Lucifer volt, aztán a debreceni Csokonai Színház előadásában Ádám...



Berettyán Sándor

1991-ben Debrecenben született, gyerekkorát Berettyóújfaluban töltötte, a debreceni Ady Endre Gimnáziumban érettségizett. 2017-ben végzett a Kaposvári Egyetemen, Vidnyánszky Attila osztályában; a 2017/18-as évadtól tagja a Nemzeti Színház társulatának.

Fontosabb szerepeit a *Woyzeck*-ben, az *Egri csillagokban*, a *Csiksomlyói passióban*, a *Részegekben*, a *Szindbád*-ban, a *Psyché*-ben és a *János vitéz*-ben játssza. A 2018/19-es évadban *Az ember tragédiájában* és a *Rocco és fivére*-iben láthatjuk majd.

Maradva még a pályaválasztásnál: Eszter sem a színészettel kezdte!

Előbb a képzőművészet felé indult, aztán jött a zene, a dalszövegek...

Á. E.: A zene mindig jelen volt az életemben. De a gyerekkorom természetes közegét a színház jelentette. A szüleim színházi emberek voltak...

Mégis a „kisképzőbe” jelentkezett!

Á. E.: Szépen rajzoltam, ezért terelgettek a képző- vagy az iparművészeti felé. Azt hiszem, édesanyám féltett a színészi pályától, az esetleges csalódásoktól. Már harmadéves voltam a Kaposvári Egyetemen, mikor a Nemzetiben főszerepet kaptam a *Csongor és Tünde*-ben, de édesanyám még akkor is azt mondta, jó lenne elvégezni a bölcsészkart is, hogy legyen valami rendes szakmám... Ennek ellenére nagyon sokat segített nekem, hogy hagyta, tegyem próbára magam.

Sándor pályaválasztásának sem biztos, hogy mindenki örült. Túl volt már itt a Nemzetiben is vagy tíz bemutaton, amikor azt írta a közönségi oldalán: „Megtört a jég! Ma este az *Egri csillagok*-előadáson a közönség soraiban ott fog ülni nagypapám, aki soha nem látott még színpadon! Soha nem izgultam így!”



Ács Eszter

1990-ben született Kecskeméten. Békéscsaba után a budapesti Kisképzőben végezte el a középiskolát. 2017-ben végzett a Kaposvári Egyetemen, Vidnyánszky Attila osztályában; a 2017/18-as évadtól tagja a Nemzeti Színház társulatának – emellett gyakran koncertezik a Pegazusok nem léteznek együttes énekeseként.

Többek között a *Bánk bán*, a *Részegek*, a *Cyrano*, a *Csongor és Tünde*, a *Psyché*, a *Szentivánéji álom* előadásában láthatjuk, a 2018/19-es évadban új szerepben *Az ember tragédiájában*, az *Othellóban* és a *Tartuffe*-ben lép színpadra.

B. S.: Azon az estén tényleg volt bennem szorongás. A nagyapánk akkor látott bennünket először színpadon, a testvéremet Bornemisza Gergelyként, engem pedig mint Mekcseyt. Nagyon büszke volt ránk.

És a szüleik?

B. S.: Ők rendszeresen jönnek a bemutatóinkra, ismeri őket már a fél színház, és hogy ki ne hagyjam: a mi imádott kishúgunk, Petra is mindig megnézi az előadásainkat. Ő most kezdi szeptembertől itt Budapesten a Nemzeti Közszerződési Egyetemet, így legalább majd vele is többet találkozhatunk.

A Színházi adattárban 104 Tragédia-bemutatót találtam. Mennyire ismerik a nagy elődöket? Vagy itt a társulatban a korábbi Ádámokat és Évákat?

B. S.: Soroljuk?! Szarvas József, Rátóti Zoltán...

Nem kell felmondani! Csak azt szerettem volna megkérdezni, nem zavaró-e az elődök példája?

B. S.: A tanár úr, Vidnyánszky Attila már az egyetemen is arra szoktatta bennünket, hogy ismerjük meg az előzményeket. Abból is tanulhatunk.

Á. E.: Söpte Andrea, aki szintén játszotta Évát, azt mondta, hogy ebben a szerepben minden benne van. Nekem a kollégák figyelme és bizalma is nagyon sok erőt tud adni.

B. S.: Nekem a legendás debreceni színész, Csikos Sándor mesélt először arról az előadásról, melyben Söpte Andrea volt Éva. Csikos Sándor előbb a debreceni Csokonai Színházban, a Lengyel György által rendezett *Tragédiában* volt Lucifer, majd őt kérték fel, hogy vegye át a Várszínházban Garas Dezsőtől ezt a szerepet. Így lehetett részese az ezeréves *Tragédia* előadásnak, és ő már főiskolásként ott volt a régi, a Blaha Lujza téri épületben az ezredik *Tragédia* előadáson is, amikor Básti Lajos volt Ádám, Lukács Margit Éva, Major Tamás Lucifer...

A mai Évának és Ádámnak – Eszternek és Sándornak – melyik volt az első személyes színházi találkozása a *Tragédiával*?

Á. E.: Nincs ilyen emlékem. Számomra ez az első személyes találkozás Madách művével.

B. S.: Nekem az első színpadi *Tragédia* is Debrecenhez kötődik. Nem is nézőként, hanem mindjárt szereplőként találkoztam vele! Én voltam a tudós a falanszterben! Az Ádámok és Évák ünnepe című, középiskolásoknak meghirdetett pályázaton indultunk ezzel a színnel, és ezt előadtuk a Csokonai Színházban is. Ennek jutalmaként statisztálhattam volna a Szegedi Szabadtéri Játékokon bemutatott *Tragédia* előadáson, de oda, sajnos, nem tudtam elmenni, mert már korábban elvállaltam egy nyári diákmunkát. Viszont annak a *Tragédiának* a kőszínházi változatát Debrecenben már láttam – Ádám szerepében Trill Zsolttal! Nagyon jó volt!

Annak az előadásnak a rendezője és a debreceni színház igazgatója akkor Vidnyánszky Attila volt. Jól gondolom: tanította a gimnáziumban?



Bánk bán



Psyché



Csongor és Tünde

B. S.: Nem. Ő akkor még nem tanított bennünket. Debreceni gimnazistaként inkább csak a színészekkel volt kapcsolatunk. Rendszeresen jártunk a színházba, statisztálni is hívtak bennünket, a *Pál utcai fiúk*-előadásban már komolyabb szerepet is kaptam: én voltam Csele! Az érettségi után a *Mária* című Szarka Tamás-musicalben táncosként szerepeltünk, ott dolgoztunk először együtt Tanár úrral, aztán ő lett az osztályfőnökünk, ő igazgatta a pályakezdésünket. Neki köszönhetjük, hogy már másodévesen is kaptunk szerepeket a Nemzeti Színházban.

Á. E.: Én korábban már háromszor is jelentkeztem a Színműre, Pestre is, Kaposvárra is. De Vidnyánszky Attila volt az első, akinél azt éreztem, hogy igazán figyel rám, érdekli a felkészültségem, a véleményem, a személyiségem... Annak pedig különösen örülök, hogy szerepet kaptam a Nemzetiben a három nagy klasszikus darabban, és mindhármát Vidnyánszky Attila rendezte. Az első volt *Tünde*, a *Csongor és Tünde*-ben, aztán a *Bánk bán*-ban Izidóra következett, és most a *Tragédiában* Éva...

A rendező, Vidnyánszky Attila a mostani *Tragédia*-bemutató előtt több helyen is nyilatkozta, hogy jó húsz éve szinte folyamatosan rendezi ezt a drámát, hiszen többféle verzióban színre vitte már. Ebben a nagy műben, a rendező által formálódó színházi-világmindenségben milyen szerep jut a színésznek?

Á. E.: Abszolút főszerep – mindenkinek...

B. S.: A színház csapatjáték!

A *Tragédiában* azt mondja a bábjátékos: „Én a komédiát lejátszom, / Mulattattam, de nem mulattam...”

B. S.: Az már elég nagy baj, ha a színész nem élvezi, amit csinál.

Soha nem volt még arra példa, hogy munkaként élték meg az itteni elfoglaltságot?

B. S.: Hazudnék, ha azt mondanám, hogy a színészet csak játék, szórakozás. Néha bizony nagyon is kemény munka ez. De csak akkor van baj, ha lélektelen robottá válik...

Mondana egy példát?

B. S.: Inkább nem...

Akkor úgy kérdezem, találkoztak már olyan rendezővel, aki robotként próbálja működtetni a színészeket?

Á. E.: Számomra talán az a legfontosabb, hogy a rendező tudja, mit akar. Nem az a kérdés, hogy milyen eszközöket választ, hanem az, hogy biztos legyen a dolgában, és így a színészen sem támad bizonytalanság. Hinnünk kell egymásban ahhoz, hogy valami értékes születhesen. Vidnyánszky Attila sok szabadságot ad a színésznek, általában azal kezd a próbát: „Fecsegjünk egy kicsit!”. Ez persze egyáltalán nem üres szócséplést jelent, hanem közös gondolkodást a műről. Közben kiderül, hogy neki már régen van egy átgondolt terve, de mindeközben kíváncsi ránk, a felvetéseinkre, a kérdéseinkre.

B. S.: Vidnyánszky tanár úr ehhez szoktatott bennünket az egyetemen is. Nemcsak tanított, hanem nevelt is. Önálló gondolkodásra, nyitottságra, egymás iránti figyelemre, emberségre... Itt mindenki szót kap, elmondhatja a véleményét, az ötleteit.

Egy előadáson belül a saját ötlet megvalósítására jó példa Eszter éneke a *Szent szörnyetegekben*. Hogy történik az ilyesmi? Azt mondja a rendezőnek, hogy szívesen élenekelné a Pegazusok nem léteznek nevű együttesének Társasjáték című dalát?!



Csíksomlyói passió



Szindbád



Woyzeck

Á. E.: Ez nem a saját ötletem volt, hanem Dér András rendezőé. A *Szent szörnyetegek* mellett már korábbi előadásokban, így a *Psychében* és a Galambos Péter által rendezett *Szeszélyes nyárban* is volt erre példa. Ezek a kérések mindig a rendezőktől érkeztek, mikor megtudták, hogy létezik ez a zenekar és meghallgatták a számainkat.

Sándor szerepei között is találunk arra példát, amikor ilyen nyilvánvaló a személyes megmutatkozás?

B. S.: Minden szerepben benne vagyok én is. Nehéz lenne utólag kideríteni, hogy mi volt a saját ötlet... A *Csíksomlyói passió* esetében például – mint Tanítvány – arra gondoltam, hogy valamiképpen mind a négy evangélistának benne kellene lennie ebben a szerepben. De aztán én engedtem el az ötletet.

Valahol azt nyilatkozta, hogy szeretne megtanulni basszusgitarózni és nagybőgőzni. Gondolom, valamelyik szerep miatt.

Á. E.: Már tud basszusgitarózni! A *Fekete ég – A fehérek felhő* című előadásunk egyik jelenetében pedig nagybőgőzött!

B. S.: Szeretek ezeket a mély tónusú hangszereket... Még színészhallgatók voltunk, amikor összehoztunk egy zenekart is. Ez lett a Nem Késő Abbagygni! Igaz, az utóbbi időben kicsit hanyagoltuk a próbákat, de már alig várom, hogy újra koncertezhessünk.

Az ember tragédiája kapcsán – végighaladva az emberiség történetén – eljátszottak már a gondolattal, melyik korban szeretnének élni igazán?

Á. E.: Nem igazán tudnék választani. Minden korban találni valamit, ami izgalmas, de olyat is, ami félelmetes.

B. S.: Én pedig szívesen élnék egy olyan korban, mint amilyenben Szindbád!

Nem véletlenül: a Nemzetiben ön játssza a fiatal Szindbádot egy másik előadásban. De vissza Ádámhoz, aki mindig valami nagy és komoly eszméért harcol. Ha ma élne, mi lenne a nagy cél?

B. S.: Madách olyan volt, mint Nostradamus! Félelmetes, amilyen jövőt jósolt az emberiségnek! De benne van ebben a drámában a mai kor

is, valahol a londoni színház és a falanszter, a jelen és a jövő között. Minden eladó, minden megvehető, csak a pénz számít és a mennyiség, a tömegtermelés, a fogyasztás... Hirtelen felgyorsult a világ. Néhány éve még sehol sem volt az internet, az okostelefon. Nem lehet tudni, mi jöhet még. Fogalmam sincs, mi lehetne az az egyetlen nagy eszme, amiért harcolnék. Minden nagyon zavaros. Nagy itt a zaj...

Á. E.: A zajszó szerint is értendő, de úgy is, hogy nagyon sok körülötünk a zavaros kinyilatkoztatás, alig hallható tiszta hang.

B. S.: Böven kapunk életvezetési tanácsokat is. Sokan megpróbálják eladni a maguk igazát, a tuti tippjüket! Néha magunk sem tudjuk, jó úton haladunk-e. Hinni szeretném, hogy legalább a kérdésfelvetésben segít ez az előadás.

A rendező, Vidnyánszky Attila többször nyilatkozott arról is, hogy számára a darab kulcskérdése: „Hová lesz énem zárt egyénisége...”

Á. E.: Persze, az a nagy kérdés, hogy mi lesz az emberrel. De a mondat így kezdődik: „Oh, e zűr között / Hová lesz énem zárt egyénisége...” Ebben a mai zűrzavarban különösen nehéz erre válaszolni.

FILIP GABRIELLA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

A NEMZETI SZÍNHÁZ TÁRSULATA



Ács Eszter



Bakos-Kiss Gábor



Barta Ágnes



Blaskó Péter

Kossuth- és
Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész,
a Nemzet Művésze



Bodrogi Gyula

A Nemzet Színésze,
Kossuth- és kétszeres
Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
művész



Bordás Roland



**Földes László
Hobo**

Kossuth-díjas



Herczeg Péter



**Horváth-Lajos
Ottó**

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész



Mészáros Martin



Nagy Mari

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész



Nagy Márk



Schnell Ádám

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész



Söptei Andrea

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész



**Szabó Sebestyén
László**



Töröcsik Mari

A Nemzet Színésze,
kétszeres Kossuth- és
kétszeres Jászai Mari-
díjas, Érdemes és Kiváló
művész



Tóth Augusztina

Jászai Mari-díjas



Tóth László

2017/2018-AS ÉVAD



Bánsági Ildikó

Kossuth- és
Jászai Mari-díjas,
a Nemzet Művésze



Berettyán Nándor



Berettyán Sándor



Csúrka László

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész



Farkas Dénes



Fehér Tibor

Jászai Mari-díjas



Katona Kinga



Kristán Attila

Jászai Mari-díjas



Mátyássy Bence



Rác József

Jászai Mari-díjas



Rátóti Zoltán

Jászai Mari-díjas,
Érdemes művész



Rubold Ödön

Jászai Mari-díjas



Szarvas József

Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
művész, a Magyar
Arany Érdemkereszt
kitüntetettje



Szép Domán



Szűcs Nelli

Jászai Mari-díjas,
Érdemes Művész



Trill Zsolt

Jászai Mari-díjas,
Érdemes és Kiváló
művész



Udvaros Dorottya

Kossuth- és
Jászai Mari-díjas



Varga József

A 2018/2019. ÉVAD ELŐADÁSAI

NAGYSZÍNPAD

premierek

Ivan Viripajev: **Álomgyár**

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

Bemutató: 2018. október 2.

Az ember tragédiája

Madách Imre műve alapján

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Bemutató: 2018. október 19.

Rocco és fivérei

A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Bemutató: 2019. tavasz

Anton Csehov: **Meggyeskert**

Rendező: SILVIU PURCĂRETE

Bemutató: 2019. február 22.

Molière: **Tartuffe**

Rendező: DAVID DOIASVILI

Bemutató 2019. április 12.

Szarka Tamás: **Éden földön**

Koreográfus-rendező: BOZSIK YVETTE

Vörösmarty Mihály: **Csongor és Tünde**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

William Shakespeare: **Szentivánéji álom**

Rendező: DAVID DOIASVILI

Isten ostora – Bánffy Miklós A nagyúr című műve alapján

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa: **Körhinta**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Tamási Áron: **Vitéz lélek**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Petőfi Sándor: **János vitéz**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénárd Ödön:

Mesés férfiak szárnyakkal

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

továbbra is műsoron

Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **Égri csillagok**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Fjodor Dosztojevszkij: **A krokodilus**

Rendező: VALERIJ FOKIN

Szilagyi Andor: **Tóth Ilonka**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Csíkсомlyói passió

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Edmond Rostand: **Cyrano de Bergerac**

Rendező: DAVID DOIASVILI

BAJOR GIZI SZALON

továbbra is műsoron

Colm Toibin: **Mária testamentuma**

Nagy Mari önálló estje | Rendező: VIKTOR BALÁZS

Szájon lőtt tigris

Olt Tamás Rejtő Jenő estje | Rendező: OLT TAMÁS

Mezei Mária: **Hoztam valamit a hegyekből**

Tóth Augusztina önálló estje | Rendező: DÁVID ZSUZSA

Fedák Sári

Szűcs Nelli önálló estje | Rendező: DÁVID ZSUZSA



GOBBI HILDA SZÍNPAD

premierek

Székely János: **Caligula helytartója**

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

Bemutató: 2018. szeptember 21.

Földes László Hobo: **Hé, magyar Joe!**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Bemutató: 2018. november

William Shakespeare: **Othello**

Rendező: KISS CSABA

Bemutató: 2018. december 7.

Robert Bolt: **Egy ember az örökkévalóságnak**

Rendező: CSISZÁR IMRE

Bemutató: 2019. február 15.

továbbra is műsoron

Katona József: **Bánk Bán**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Arthur Miller: **Az ügynök halála**

Rendező: CSISZÁR IMRE

Carlo Goldoni: **Házasság Palermóban**

Rendező: KISS CSABA

Brian Friel: **Pogánytánc**

Rendező: BOZSIK YVETTE

Bertolt Brecht: **A gömbfejűek és a csúcsfejűek**

Rendező: ZSÓTÉR SÁNDOR

Ingmar Bergman: **Szenvedély**

Rendező: KISS CSABA

Szindbád – Krúdy Gyula regényei alapján

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Ivan Viripajev: **Részegek**

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

William Shakespeare: **III. Richárd**

Rendező: IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Petőfi Sándor: **A helység kalapácsa**

Rendező: KINCSES ELEMÉR

Szergej Medvegyev: **Fodrásznő**

Rendező: VIKTOR RIZSAKOV

Anton Csehov: **Három nővér**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Örkény István: **Tóték**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Szigligeti Ede: **Liliomfi**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

KASZÁS ATTILA TEREM

premier

Döbrentei Sarolta: **Sára asszony**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Bemutató: 2018. december

továbbra is műsoron

Georg Büchner: **Woyzeck**

Rendező: IFJ. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **A Gulag virágai**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Bertolt Brecht: **Galilei élete**

Rendező: ZSÓTÉR SÁNDOR

Földes László Hobo: **Halj meg és nagy leszél**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Weöres Sándor: **Psyché**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **Ballada a két sebzett hattyúról**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Földes László Hobo: **A föltámadás szomorúsága**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Anton Csehov: **Egyfelvonásos komédiák**

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

Long-Singer-Borgeson: **SÖR**

(Shakespeare Összes Rövidítve)

angol nyelven



Söptei Andrea, Mátray László

BÁNK BÁN

Szerelem, csábítás, házasság, féltékenység, hazaszeretet, hatalom, politika

– A *Bánk bán* zseniális alkotás, a leginkább színpadra írt mű a három nemzeti klasszikus drámának közül. *Az ember tragédiája* hatalmas vízió, egy rendező számára kimeríthetetlen inspirációs forrás, a *Csongor és Tünde* költői nyelve és meséje ragad magával, Katona a művével a drámaírás shakespeare-i csúcsaira ért fel – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila.

– Nem a Bánk-féle ember a korunk hőse. És nem is a király, Endre! Éppen ezért mindketten egy múzeumi vitrinből lépnek elő a darab idejére, mert leglényegük mintha csak egy előadás erejéig lehetne ma valóságos. A kegyelem gyakorlásának készségére, a józan és az egész nemzetet képviselni tudó döntéseket meghozó államférfiúi erények hiányára gondolok. Bánk megfékezi a békétleneket, és ő az egyetlen, aki felülemelkedetten, államférfiként tudna viselkedni. De amikor ezt megtehetné, történik valami végzetes. Sokáig inog, végül férfiként, sebzett hímként cselekszik. Endre király pedig, akinak Bánk megölte a feleségét, túllép minden férfiúi indulaton, és vérfürdő helyett kegyelmet gyakorol az ország érdekében.

– Biberach korunk figurája! „Ott van a haza, hol a haszon” – mondja. Azt látom, hogy ma a politikai elit, és azt se félek kimondani, hogy

az értelmiségi elit nagy része – ha nem is a biberachi tudatossággal –, de mégis e képlet jegyében működik – magyarázza a rendező. – Katona rendkívüli érzékeléssel megírta, milyen végtelenül egyszerű mozgatórugója van az emberi cselekedeteknek: az érdek.

– Hátborzongatóan aktuális a mű, mert a bennünket, magyarokat máig foglalkoztató és gyöttrő legfontosabb kérdéseket Katona sorra felveti. Évezredes Kelet és Nyugat közé szorultságunkat, köztes létünk életérzését, ami így vagy úgy egyébként az egész „Köztes-Európára” igaz. A magunk okozta, mások által ránk kényszerített történelmi konfliktusaink örök ismétlődését, meg nem értettségünket, jogos és vélt sérelmeinket, büszkeségünket, kisebbségi komplexusainkat és dacunkat. Kibékíthetlenségünket a világgal. Ám mindezt nem didaktikusan, nem is történetfilozófiai magasságokba emelve teszi, hanem a szerelmet, a csábítást, a házasságot, a féltékenységet, a hazaszeretetet, a hatalmat, a politikát megannyi szálából szövő megrendítő történetű úgy, hogy Bánk bán életigazságának a drámáját és katarziszt állítja a középpontba. Katona műve lehetőséget ad arra, hogy ebből a személyes nézőpontból vizsgálhassuk a drámában felvetett örök emberi kérdéseket és sajátosan magyar viszonyunkat a világhoz.

Katona József

Bánk bán

Bánk bán – MÁTRAY LÁSZLÓ m. v. ■ Gertrudis, királyné – UDVAROS DOROTTYA ■ Melinda – SÖPTEI ANDREA ■ Ottó – FARKAS DÉNES ■ Biberach, egy lézengő ritte – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Bendeleiben Izidora, türingiai leány – ÁCS ESZTER ■ II. Endre, a magyarok királya – SZALMA TAMÁS m. v. ■ Tibor, paraszt – VARGA JÓZSEF ■ Mikhál bán – RÁCZ JÓZSEF ■ Simon bán – TÓTH LÁSZLÓ ■ Petur bán, bihari főispán – OLT TAMÁS m. v.

továbbá a Kaposvári Egyetem Színházi Intézetének hallgatói: Ádám Kornél, Bölkény Balázs, Cseke Lilla Csenge, Herczegh Péter, Hermányi Mariann, Karácsony Gergely, Kisari Zsolt, Kovács Gábor, Kovács Panka, Kovács S. József, Péteri Lilla, Szász Júlia, Szurcsik Ádám, Varga-Husztai Máté,

Gyerekszereplők: Erzsébet, Gertrudis gyermeke: Szeőke Lili / Wallisch Virág ■ Béla, Gertrudis gyermeke: Buzádi Buda ■ Soma, Bánk gyermeke: Dalotti András / Teszarsz Örs

Díszlet-jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Szász Zolt // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlygó: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

október 5. és 8. – 19 óra

október 6. és 7. – 15 óra

Gobbi Hilda Színpad

16 éven felülieknek ajánljuk!

HÁZASSÁG PALERMÓBAN

**Fiatal feleség, nagy hozomány, szegény család
és fancslai happy end**

Esküvő másnapja Palermóban. Új asszony érkezett az előkelő, ámde csontszegény Terrazzani házhoz, az aranyos Doralice. És vele együtt beköszöntött a jólét. A lány apja, a gazdag Pantalone 20 ezer aranyat adott hozományul. De a pénzt pillanatok alatt elnyeli az após régiséggyűjtő szenvedélye, az anyós ékszerek és ruhák utáni olthatatlan szomjúsága. A lánynak, és jámbor, szerelmes férjének, Giacintonak semmi nem jut. Még egy rendesebb ruhára való sem. És elindul a háború – a meny függetlenségi harca az örömszülők ellen. A családi hierarchia átrendezése.

Goldoni vígjátékaiban többnyire a szerelem, a nő meghódítása vagy visszaszerzése a tét. Suhancok és aggastyánok, urak és szolgák feszülnek egymásnak vágytól hevülten. A régiséggyűjtő családja kivétel. Itt három nő között zajlik a főkonfliktus, a férfiak szerelmi és egyéb ténykedései csupán szerény kíséret-akkordok a három fúria egyre kíméletlenebb háborújában. Anzelmo, az após az antikvitások gyűjtésébe menekül, az egyiptomi halotti kultusz műtárgyait gyűjti menyecskéje apadó vagyonából. A fiatal férj pedig bekerül az anyja és a felesége közé fájdalmas ütközőnek. A józan Pantalone hiába próbál békét szerezni, bölcsessége leperreg a hevült asszonyokról. De Goldoni még ezen a lendületes családi perpatvaron is csavar egyet – harcba küldi sértett önértékével és ördögi természetével a galambnevű Colombinát, minden szobalányok gyöngyét. A férfiakat felőrli a női presztizsharc, egyedül

Carlo Goldoni:

Házasság Palermóban

Goldoni: A régiséggyűjtő családja című műve alapján

Anselmo Terrazzani gróf – BLASKÓ PÉTER I Isabella grófné, a felesége – BÁNSÁGI ILDIKÓ I Doralice, a menyük – BARTA ÁGNES I Pantalone de 'Bisognosi, az örömapa – BODROGI GYULA I Colombina, Isabella szobalánya – GYÖRGYI ANNA m. v. I Giacinto gróf, Doralice férje – BAKOS-KISS GÁBOR I Brighella, a ház barátja – FARKAS DÉNES

Fordította: Magyarósi Gizella // Díszlet, jelmez: Balla Ildikó // Zenei vezető: Verebes Ernő // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlyó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: KISS CSABA

mikor? hol?

október 9. – 19 óra • Gobbi Hilda Színház

Brighella, a szélhámos virul benne – egy orgazda élelmessége és a szicíliai gavalérok grandezza keveredik kétes figurájában.

Goldoni a fancslai happy endek nagymestere – túlságosan ismeri az életet ahhoz, hogy higgyen a végső kibékülésben. A darabzáró csend a *Házasság Palermóban* története végén is csupán pillanatnyi szusszanás az újabb csetepaté előtt.

Hajzás évad volt az 1749/50-es Goldoni számára. Fogadásból 16 három felvonásos darabot írt a velencei Sant' Angelo Színház számára, köztük olyan remekműveket, mint *A kávéház*, *A komédiaszínház* vagy *A hazug*. E sűrű év termése volt a karneváli szezonban bemutatott *A régiséggyűjtő családja* is, amelyet *Házasság Palermóban* címmel játszik a Nemzeti Színház. A történet ugyanolyan egyszerű, mondhatni semmiség, mint a Goldoni daraboké általában: egy eltört legyező, egy sült tök, egy félreértett kávé – és máris indul a civódások, féltékenységek megállíthatatlan körtánca. A komikus helyzet Goldoni számára csak kiindulópont, a vígjáték igazi forrása: a jellem.

Györgyi Anna, Blaskó Péter, Bánsági Ildikó





Söptei Andrea, Udvaros Dorottya

A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK

Bertolt Brecht tétele egyszerű: gazdag gazdaggal társul szívesen. Kinek a kárára?

Ha már mindenki lázadozik, ha már nincs pénz az államkasszában, ha – mint Brecht darabjában – a földbérlok nem tudnak bérleti díjat fizetni, lázadoznak, indíts háborút, vallja az alkirály. Persze nem ő piszkolja be ezzel a kezét, hanem talál valakit, aki hajlandó erre. Iberinnek terve van arra, hogyan kellene letörni a lázadókat: sajátos ideológiájával. Azt hirdeti, hogy Yahoo országában kétféle ember él: csuhok és csihék, vagyis gömb- és csúcsfejűek. És minden baj forrásai a gaz csihék. Az alkirály (nem túl meggyőző ellenkezés után), mert ő nagyon is tudja, miféle embernek és eszméknek engedi át alattvalóit, lép. A piszkos munkát pedig elvégzi Iberin.

Mire az emberek rájönnek, hogy a csihüldözéstől nem lesz jobb életük, a lázadást leverik. Az alkirály visszajön, itt-ott kiigazítja Iberin goromba intézkedéseit, például beszünteti a gazdag csih elleni bírósági eljárást. Azok a bérlok, akik azt hitték, hasznot húzhatnak a zavaros helyzetből, még kiszolgáltatottabbak lesznek. Most már jöhet a háború.

– A háborúkat gazdasági alapon indítják, erőforrások, területek miatt – mondja a Brecht életművet jól ismerő, a német mester tucatnyi darabját színre állító rendező, Zsótér Sándor. – Nem vagyok történész, de azt hiszem, nem tévedek abban, hogy az emberek egymásnak uszítása, a gyűlöletkeltés már csak utólagos magyarázat, a háború megideologizálása csak elfedi a nyers gazdasági okokat. A háború felizzítja a gazdaságot, és ebben mindenki egyetért, mert ahogy a darab alcíme is mondja: gazdag gazdaggal társul szívesen.

– Az önös érdek vezeti az embereket – magyarázza a rendező. – Azt gondolom, Brechtnek ebben is igaza volt. És ez pont elég ahhoz, hogy akiknek lehetőségük lenne rá, hogy változtassanak azon, ami nekik nem jó, semmi mást nem tesznek, mint megosztják a közösséget,

amely felett hatalmat gyakorolnak. Politikában, munkahelyen, kicsiben, nagyban – mindenütt. Ilyen egyszerű ez. És Brecht is ilyen „egyszerű”, és ezt rendkívül érdekesen mutatja be, nagyon vicces alakokon keresztül, amilyenek *A gömbfejűek és a csúcsfejűek* szereplői is.

Bertolt Brecht

A gömbfejűek és a csúcsfejűek – avagy a gazdag gazdaggal társul szívesen

Fordította: Ungár Júlia

Alkirály / Apácafőnöknő – UDVAROS DOROTTYA ■ Missena, állam-tanácsos / Palmosa – MÁTYÁSSY BENCE ■ Angelo Iberin, helytartó/ Orvos – HERCZEGH PÉTER ■ Callas, földbérlo – KRISTÁN ATTILA ■ Nanna, a lánya – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Emma Cornamontis – VOITH ÁGI m. v. ■ Lopez, földbérlo / Saz / Callamassi – VARGA JÓZSEF ■ Parr, földbérlo / Hoz / Felügyelő – NAGY MÁRK ■ Emanuele Guzman – FARKAS DÉNES ■ Isabella Guzman – SÖPTEI ANDREA ■ Perunier / Bíró – TÓTH LÁSZLÓ ■ Ügyvéd – MÉSZÁROS MARTIN ■ Kisapáca – KATONA KINGA

Díszlet: Ambrus Mária // Jelmez: Benedek Mari // Dramaturg: Ungár Julia // Zene: Hans Eisler // Ügyelő: Kabai Márta // Sógó: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kolits Ágota

Rendező: ZSÓTÉR SÁNDOR

mikor? hol?

október 9. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

SZENTIVÁNÉJI ÁLOM

Szárnyalás a vágyaink diktálta álom és a valóság között

Amikor a *Szentivánéji álom* Helénája skype-on bejelentkezik, és a hatalmas kivétitől látjuk a kétségbeesetten epekedő szerelmes könnyzattarta arcát, máris beleestünk a szerző, Shakespeare és a rendező, David Doiasvili csapdájába. Az angol szerző azt „hazudta”, hogy a műve az ókori Athénban játszódik (pedig Londonban történt minden), a grúz rendező pedig azt állítja: itt és most. Mindkettő igaz, és egyik sem? És közben időnként Stromae *Formidable* című száma szól. Akkor mégis csak itt vagyunk a mában? Leginkább mégis az álom és a valóság között utazunk.

A David Doiasvili rendezte előadásban is fontos szerepet tölt be a humor, a derű, de az csak akkor tud igazán érvényesülni, ha mellette ott van a folyton változó emberi érzelmek, viszonyok erőteljes drámája is.

A *Szentivánéji álom* szereplői furcsa beavatáson esnek át valahol az álom és a valóság határvidékén. Mert ahogyan az életben is gyakran előfordul: a szerelem, a legerősebb emberi érzés olyannyira felkavar bennünket, hogy nem tudunk különbséget tenni a vágyaink diktálta álom és a valóság között. Sőt, előfordulhat, hogy az álmunkban átélt intenzív érzések valóságosabbnak tűnnek a mindennapi élet megszokott, gyakran csak szerepként megélt valóságánál.

Az előadás szereplői a valóság, az ébrenlét állapotából átkerülnek az álom különös világába, és a rendezés ezt a nyelv eszközeivel is érzékelteti. Az első felvonásban, ahol még a realitás a meghatározó, Nádasdy Ádám modernebb, a mai nézők számára érthetőbb fordítása hallható. A második, harmadik és negyedik felvonásban, vagyis a varázslatos álom során Arany János 19. században készült szövege

hangzik el, amelynek sajátos archaikussága kifejezetten „álomszerű”. A negyedik felvonás második felétől, az „ébredéstől” kezdve pedig keveredik a két fordítás, mert az előadás koncepciója szerint a szereplők maguk sem tudják már: mi az álom, és mi a valóság.

William Shakespeare

Szentivánéji álom

vígjáték két részben

Arany János és Nádasdy Ádám fordítása alapján

Théseus / Oberon – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Hippolyta / Titánia – TÓTH AUGUSZTA ■ Puck / Philostrate – FARKAS DÉNES ■
Egész – TÓTH LÁSZLÓ ■ Lysander – FEHÉR TIBOR ■ Demetrius – MÁTYÁSSY BENCE ■ Hermia – FÁTYOL KAMILLA m. v. ■ Heléna – KATONA KINGA ■ Vackor – OLT TAMÁS ■ Gyalu / Oroszlán – KRISTÁN ATTILA ■ Zuboly – SZARVAS JÓZSEF ■ Dudás / Thisbe – SCHNELL ÁDÁM ■ Orrondi – VARGA JÓZSEF ■ Ösztövr / Hold – RÁCZ JÓZSEF

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Lencsés István // Súly: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

október 30., 31. – 19 óra • Nagyszínpad

16 éven felülieknek ajánljuk!





Liszi Melinda, Kovács Frigyes, Katkó Ferenc

ŐSVIGASZTALÁS

Tamási Áron darabja az életbe vetett hitről és az újrakezdés lehetőségéről

Tamási Áron *Ősvigasztalás* című drámája majdnem ötven évvel a megírása után került a nagyközönség elé. Tamási maga is elveszettnek hitte az Amerikában írt „komor és darabos vázlat”-át, ahogy visszaemlékezéseiben nevezte. Egy kolozsvári drámapályázatra küldte haza 1924-ben, akkor, amikor az első világháború után átveregő emberiség levegőért és segítségért kiált, megváltásért esedezik.

Az *Ősvigasztalás* az életbe vetett hitről, az újrakezdés lehetőségéről szól. A műben benne szunnyadozik a túlélés ígérete: a megmaradás záloga nem a kesergés, hanem az akarás, útja pedig az összetartozás. Alaptémája: az ősi hagyományok elvetésével megszűnik az ember és a természet harmonikus kapcsolata, helyét a káosz és az erkölcsi szennyesség foglalja el. Tamási nem megelőzte a korát, hanem egyszerűen más, modernebb drámát írt, mint amilyenhez a húszas évek magyar irodalma, illetve színházi közönsége szokott, vagy amelyet elvárt.

Az *Ősvigasztalás* – bár szerzői utasítás szerint „történik Székelyföldön a XIX. században, sőt bé is vezeti ide a XX. századot” – cselekménye mégis időtlen. A darab az ősi pogány kultikus szertartások hangulatát idézi meg. A drámai szituációt Csorja Ambrus szokatlan végakarata teremti meg. Öccse, kérésére ősi áldozatot celebrál, és a havasi tisztáson máglyán égeti el a holttestét, hamvát összeszedi egy fazékba, és abba saját vérért is belekeveri. Amikor erre fény derül, Csorja Ádám gyilkosság vádjával törvény elé kerül, s bár a tanúk vallomása alapján kiderül az ártatlansága, „a törvényes szokások és formák megszegéséért” tíz hónapi elzárásra ítélik. A börtön elől Gálfi Bence szökteti meg, de amikor rájönnek, hogy mindketten Kispál Julába szerelmeseik, Gálfi lelövi Csorját.

„Isten, Isten, igaz Isten!” – sikoltja a darab végén a meggyilkolt Csorja Ádámra rátaláló egyik szereplő. „Nem sírunk többet soha! Nekünk nem sírni kell, hanem megküzdeni a világgal!” – mondja a másik, majd rémülten összebújnak, és lassan táncolni kezdenek... A tánc, az átmeneti ritusok kellékeként a megbillent egyensúly helyreállítására, az értékvesztés, az értékek transzformációja utáni rend megteremtésére szolgál. Az ősvigasztalás a negatív állapotból kivezető megoldást, az ősi, tiszta erkölcsiséget szimbolizálja.

Tamási Áron

Ősvigasztalás

játsszák: KOVÁCS FRIGYES, BOTÁR MÁRTON, KISPÁL JULA, KATKÓ FERENC, GULYÁS ATTILA, MÉSZÁROS MIHÁLY, NAGY RÓBERT, BALÁZS CSONGOR, RAGÁNY MISA
zenészek: PRIBOJSZKI FERENC, SCHÄFER SZILVESZTER

Díszlet-jelmez: Csiki Csaba // hangmérnök és zeneszerző: Cári Tibor // Koreográfus: Farkas Tamás

Rendező: BÉRES LÁSZLÓ

mikor? hol?

október 29. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A békéscsabai Jókai Színház vendégjátéka.

LEENANE SZÉPE

Szélsőséges, örült tragikomédia egy morbid krimi izgalmával

Mag és Maureen. Anya és lánya. Egy utálatos vénasszony és egy negyvenes vénlány. Valahol Írorszában, ott is egy elhagyatott falu szélén, túl a végeken. A két nő lepattant, ócska házban él együtt immár négy évtizede. A sivár semmiben. Be lehet kapcsolni a rádiót, a tévét, ki lehet bámulni a koszlott ablakon: odakint sár, tehenek, örökeső. Innen mindenki elfelé. Angliába, Amerikába, akárhová.

De most itthon van Londonból egy srác, Pato, szóval buli van a faluban, és úgy alakul, hogy a fiú Maureen ágyában ébred. Sőt, ki tudja, talán még magával is viszi a lányt. Angliába, Amerikába, akárhová. Anya és lánya gyűlölettel terhes, de végzetes magányt oldó együttléte veszélybe kerül. Cselekedni kell. Életekről döntő üzenetek és levelek végzik a kályhatűzben, és előkerül végül egy hegyes végű piszkavas is. Leenane szépe ül anyja székén, maga elé néz, a semmibe. És szól a rádió. Unalmas, kilátástalan életekről ír frenetikus humorral napjaink egyik legjelentősebb drámaírója, Martin McDonagh. A kopár, történetek nélküli vegetációt morbid krimik izgalmával tölti be a vér és a halál. Szélsőséges, örült tragikomédia...

„Paróka, fülbevaló, finom gesztusok szükségeseek természetesen, de amikor egy szerepet megalkotunk, nem a női és nem a férfi tulajdonságokat, hanem az embert keressük. Nekem tehát nem öregasszonyt, tovább megyek: nem gonosz öregasszonyt kell játszanom. Nekem a helyzetek és a személyiség igazságát kell meglectnem” – mondja az anyát, Maget alakító Szarvas József.

A színész szerint Mag maga az „eltűnőben, kiveszőben lévő őserő. Őskép. Egy ember, aki beleszületett a természetbe, a tájba, a hitébe, kultúrájába, a falujába – de amikor mi megismerjük őt, clete végén, azt

látjuk, hogy mindez teljességgel roncsolódott, kívül is, belül is. Ő is és környezete is csak pusztulásra ítélt, eltorzult, korcsosult maradvány. De mindez már a körülötte lévő fiatalokra is érvényes: lánya, annak barátja és a kamasz fiúcska sorsa is reménytelen, távlattalan. A jövő hiánya határozza meg mind a négy szereplő életét. Ha sikerül gazdagon megformálnom ezt az embert, akkor a néző szembesül majd a küzdő, harcos, rafinált, kreatív asszonnyal is. Mag hihetetlen belső energiákat mozgósít a túléléshez. Mert minden áron élni akar. Bármilyen áron. Nekem ezt kell felmutatnom. A többi, a halálba torkolló kegyetlenség és ne felejtsük el: a frenetikus humor már ebből következik.”

Martin McDonagh:

Leenane szépe

játsszák: SZARVAS JÓZSEF, VARGA ANIKÓ, OLLÉ ERIK, HABODÁSZ ISTVÁN

fordította: Upor László // dramaturg: Kiss Mónika // díszlet, jelmez: Gadus Erika

Rendező: BÉRCZES LÁSZLÓ

mikor? hol?

szeptember 28. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

a kassai Thália Színház vendégjátéka

Szarvas József | fotó: Némethi Róbert





Egy monumentális előadás résztvevői

A *Csiksomlyói passió* hazatérése nemcsak helyszín-váltást jelentett az előadás számára, de azt is, hogy a produkció hatalmas erőt merített olyan erdélyi ének- és táncsoportok energiájából, akik örömmel csatlakoztak az augusztus 18-i ünnepi bemutatóhoz. Így bővült a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes budapesti előadásának amúgy sem csekély számú alkotógárdája mintegy kétszáz főre. Hat helyi művészcsoport, a csikszeredai Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes és a Borsika Táncgyűttes, a sepsiszentgyörgyi Háromszék, a csikmádéfalvai Mereklýe és a balánbányai Ördög-borda Táncgyűttes, valamint a Boldogasszony Iskolánővérek által vezetett Marosszéki Kodály Zoltán Gyermek- és Ifjúsági Kórus csatlakozott az eredeti szereplőkhöz. Bár sok jó ember kis helyen is elfér, ahhoz, hogy ennyi művésznak teret biztosíthassanak, Székely László a Nyereg adottságaihoz igazította az előadás díszletét, amelyet egy 40 fős

műszaki csapat épített fel. A Makovecz Imre által tervezett Hármashalom oltár mellé két színpadot emeltek, egyiken Pilátus palotája, a másik – forgó – színpadon a Golgota kapott helyet. E két építménnyel az előadás tere mintegy hatvan méter szélesre bővült. Annak érdekében, hogy a közönség a helyszínen is élvezhesse a színészi arcjátékot, a nézőteret két kétszáz négyzetméteres vetítővászon-nal határolták le. Az előadótér azonban nemcsak a Nyeregbe merőlegesen terjedt ki. Jézus kereszt-útja ugyanis a Nagy-Somlyó erdősávjának aljától egészen a Kis-Somlyón található Makovecz-oltárig húzódott. A több mint százötven méteres kálvárián a Jézust alakító Berettyán Nándor a nézőtéren kialakított járaton át haladt, vagyis a közönség az esti sötétben testközelből követhette a fénnel megvilágított, keresztet cipelő alakot. A nyeregbeli előadásra mindezen okok miatt nemcsak művészi értelemben illik a nagyszabású jelző.



ÍGY TALÁLT HAZA A CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ

A medve, a szamár, a szék és Jézus fájdalma

Százezrek követték a Duna tévében, és huszonötezren a helyszínen, amint a Nemzeti 2017-ben bemutatott, Csíksomlyói passió című előadása augusztus 18-án hazatért. Tudósítás arról, hogyan talált vissza „szülőföldjére” Vidnyánszky Attila rendezése, amely nemcsak a nézők száma miatt volt több egy színelőadásnál.

Amióta a Nemzeti Színház tavasszal nyilvánosság elé tárta tervét, hogy a *Csíksomlyói passiót* az augusztus 20-ai hétvégén bemutatja a pünkösdi búcsújárók zarándokhelyén, sokan találgatták, hogyan fogadja majd ezt a somlyói Nyereg közönsége. No és az égiek. Az előadásnak ugyanis nem volt esőnapja. Vakmerőség ez vagy ráhagyatkozás? Annyi biztos, a Gondviselő szándéka éppen olyan, mint amilyen a közönségé tud lenni: kifürkészhetetlen.

Persze rendeztek már *Csíksomlyói passiót* a múltban. Éppen az augusztusban elhunyt Kerényi Imre. És volt már grandiózus előadás is a Nyeregben, az *István, a király*. Csak éppen mindkét párhuzam sántít. Kerényi és Balogh Elemér 1981-es passiója valóban küldetéses bemutatkozó volt, a múltfeledésben élő szocialista kultúrpolitika határainak nagyszabású áthágása. De az akkori Nemzeti tízéves sikerszériája mégis más karakterű előadás volt, mint a mostani. Kerényiék kizárólag



hivatásos színészekkel – Iglódi István, Ivánka Csaba, Kézdy György, Hámosi Ildikó főszereplésével – játszották el Jézus szenvedéstörténetét, míg Vidnyánszky képzett színészeket és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes művészeit, valamint gyerekeket és erdélyi táncosokat egyenrangúan szerepeltetett, azzal a kifejezett szándékkal, hogy a kevésbé képzett megszólalások hitelesen felidézzék a 18. századi ferences iskoladrámák szellemi közegét. De a Nyereg híres produkciója, az *István, a király* sem tekinthető előképnek. Szörényi Levente és Bródy János rockoperája ugyanis a 2003-as somlyói bemutató idején már valóságos közkinccs volt, olyan zenés darab, amelynek minden dalát slágerként énekelte együtt a közönség a színészekkel. A *Csiksomlyói passió* archaikus dalait azonban csak elvétve ismerik – még Erdélyben is. Arra tehát nem játszhatott rá a Nemzeti, mint amivel egy *István, a király* esetében minden rendező élhet: arra, hogy az előadás közkedvelt dalokkal korlácsolja fel a nemzeti érzést. Ráadásul a Nemzeti előadásának csak az egyik rétegét alkotják az olyan sokak által ismert énekek, mint amilyen az *En felkelek jó reggel hajnalban* kezdetű moldvai gyűjtés. Ezek mellett az előadásba Vidnyánszky Attila beépített részleteket 18. századi ferences iskoladrámákból, de más szövegkincseket is, nem beszélve Szócs Géza 1999-es Passiójának kortárs textusaiig. Mindezen okok miatt már a bemutató előtt egyértelművé vált, hogy a mostani *Csiksomlyói passió*nak nincs előzménye.

Az előadás zárandókútja a legendás székely hegymászóról, Eröss Zsoltról elnevezett csikszeredai sportszarnokban kezdődött. Itt tartotta a bemutató hetének szerdáján az első összpóbáját a színház, a Zsuráfszky Zoltán vezette Magyar Nemzeti Táncegyüttes és több



erdélyi tánckar minden fellépő művésze és tagja. És ide érkezett meg kicsit késve az előadás egyik lelke, Berecz András. Minden szereplőt megölegetett, aztán nagy hirtelen belépve a próbába ajkára fagyott a szó. Na, ilyen se volt még! És ezután sem történt. Az előadás igrice ugyanis innentől kezdve sziporkázott a színpadon és azon kívül, de még az ebédre várók kigyózó sorában is. Berecz szerepe szerint vándor, aki a maga gyűjtötte mesékkal és rengeteg humorral oldja az előadás feszültségét. De Berecz nemcsak komédiázott, hanem Cirénei Simon módjára (aki Jézusnak segített a keresztet cipelni) sok terhet magára vállalt a próbák és az előadás során. Mindenkihez volt egy jó szava (az ő



esetében illik inkább úgy fogalmazni: mindenkihez volt egy jó monológia), talán ő bátorította legjobban az egész próbahétet a szovátai gyerekkórust, azaz a Boldogasszony Iskolanővérek Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkarának ifjú tagjait, de Berecz volt az is, aki hatalmas drámai erővel, szívszorító módon adta elő az *Ím ketté szakada templomnak kárpítja!* kezdetű éneket.

S hogy mi lehetett e pillanatnyi kihagyás Berecznél? Megilletődöttség? Aligha. Talán mindannyian előreszaladunk, s ahogy a bölcs indiánokról mondják, kell egy kis megállás, elidőzés, amíg bevárjuk, hogy utolérjen bennünket a lelkünk. A *Csiksomlyói* helyszíni próbái a felületes szemlélő számára bizonyára a rendezői és koreográfusi instrukciókról szóltak, valójában inkább fegyelmezett, szelíd, derűs, de ami a legfontosabb: közös várakozás volt ez, hogy az előadókat utolérhesse a passió lelke.

Ne csendes áhítatként képzelje el mindezt az olvasó. Vidám színészek, lábtenisszel melegítő táncosok, szorgalmasan és nagy odaadással dolgozó (és egymást folyton ugrató) műszak, mindenre kész helyi szervezők. A nyüzsgő felszín alatt azonban adventi várakozás mindenkiben. A szereplők a próbán kívül fáradtsággal és szertelenséggel leplezik a készüllet érzését. A Jézust alakító Berettyán Nándor vagy a tanítványt játszó testvére, Sándor ugyanolyan keresetlenek, mint bármikor, Tóth Augusztia nemcsak Máriaként, de „civilben” is a fiatal kollégákról gondoskodik. Talán ő az egyetlen, aki még az ördögért is aggódik, s időnként a sátáni Zsibárust alakító Farkas Dénest faggatja: „Ugye, találtál árnyékot a próbaszünetben?” Az Annás főpapot megformáló Schnell Ádám, a Péter apostolként sziporkázó Rátóti Zoltán,

az előadásban extatikus Mária Magdolnát alakító Barta Ágnes is egész héten nyugalmat áraszt. Nem mindennapi élmény ez: egy kétszáz fős stáb, megannyi ambíció, életút, tapasztalat – és mégis szinte harapni lehet a kiegyensúlyozott munka levegőjét.

A csiksomlyói előadásnak azonban csak az egyik része a művészek hangoltsága – éppilyen fontos a hely szelleme is. Három ecsetvonás ehhez, és ráadásként egy negyedik is, a magyar igazság szerint.

A medve

Messziről úgy tűnhetett, hogy augusztus 18-án, vagyis az előadás napján is bukolikus nyugalomban heverészik rendező, tudósító és színész. A Nagy-Somlyó fáinak árnyékában ugyanis magányos emberek hűsöltek a napsütötte délelőtti próba után. Az csak a szünet után derült ki, hogy a látszat ellenére senki sem tudott aludni. Az anyaországi hírek visszatérő sztárja a székelyföldi medvehad, amelynek legbátrabb tagjai még a csiki falvakba és városokba is bemerészkednek, de a somlyóiak a zárandokokat is óva intik: estefelé ne járjanak keresztutat, mert az bizony nemcsak a buzgó vallásosoknak, hanem a medvéknek is kedvelt útvonala. Így találkozik Szinyei Merse majálisának idilli világa a Sikollyal. Kívülről nézve mindenki békésen pihen, de a heverésző alkotók belül éberek bárkinél, mert minden neszről lopakodó medvét hallanak ki. Lámpaláz: medve a neved. Ha van tetszhalál, úgy van



tetszalvás is. Így telik az előadás előtti néhány óra. (Az aggodalom nem minden alapot nélkülöző – az előadás másnapján Csíkszereda egyik általános iskolájának az udvarára mászott be egy medve, amelyet ott ki is lőttek.)

A számár

Ahol tömeg van, ott mindig feltűnik egy-két külön figura, de a csíksomlyói csodabogárra senki sem számíthatott. Sok néző azt hitte, hogy a bemutató alatt a Makovecz Imre Hármashalom oltára mögött elhaladó számár az előadás része. Ám a somlyói szamaras jelenet nem Vidnyánszky Attila rendezése, hanem az életé. Egészen kicsit persze Vidnyánszkyé is. Történt ugyanis, hogy a pesti Nemzetiben 2013-ban bemutatott *Vitéz lélek* című Tamási Áron-drámát a teátrum négy erdélyi helyszínen, így Csíkszeredában is játszotta. A székelyföldi előadást látta egy helyi néző, akit életközépi válságában annyira megérintett Tamási drámája, hogy maga is újrakezdésre vágyott, s ennek zálogát a történetbeli főszereplő, Balla Péter szamarában látta. Vett is magának egyet. Ez a középkorú férfi volt az a kéretlen, de szívesen látott vendégművész, aki úgy sétált bele a *Csíksomlyói passió*-ba, ahogy Jézus Jeruzsálembe.

A szék

Az előadás napján mikrobusz kapaszkodott fel a Nyeregbe. Nagy porfelhőt kavart, mire felért. Derék, bajszos ember pattant ki belőle bájos feleségével és a gyermekeikkel. Esztány Zsolt csíkszentléleki „szépítő-



művész”, azaz fadaragó és családja érkeztek meg. Jó vendég módjára nem üres kézzel. Mert a mikrobuszból nemcsak ők pattantak elő, hanem egy szék is. Esztány úr azzal kívánta emelni a „történés magasztosságát”, hogy felajánlotta a maga által készített remeket az előadáshoz. Így került a Székely László által tervezett díszletbe, a Pilátus palotáját idéző hatalmas forgatható lépcsősor tetejére a helytartó trónja. A szakrális tárgy a Gyimes Hidegség-i, újonnan szentelt Szent Imre-templom szentélybútorzatának részeként készült, amelyről tervezője a következőket mondja: „Anyaga dió, a latin nyelvben a Dio az Isten neve. Ezt magam készítettem teljes egészében ötven munkanap alatt. A méreteit az ergonómia és az elképzelt szerkezet adta, így változott át az én világomban is papi székből trónussá elkészülte közben (súlya miatt helyhez kötötté vált). Csavart oszlopos lábai jobbra-balra örvénylenek, illetve a háton is szembeforognak a forgó rózsák, az a nap és a hold leképezése (akár a székelykapuinkon), a férfi és a nő princípiuma, de az anyag és a szellemvilág párossága is. A beülő személy energiacsokrai fölött mozdul meg a faragás, a gyökértől a fejtetőig. Hitünk szerint a Szentmiseben meg-elevenedik az utolsó vacsora, és a pap életvitelétől függetlenül, abban a helyzetében Krisztus Urunkat jeleníti meg. Így a trónus, Krisztus menyeyi királyságát eleveníti meg törekeny hitünknek.”

...és Jézus fájdalma

Székelyföld látványát a kapuk, lelkiületét pedig az ott élő emberek teszik azzá, ami. A somlyói passióban Pilátust alakító Molnár Levente operacénekes nemzetközi sztár, de közkedvelt helyiként az egész előadás egyik ötletgazdája is. Bocskor Lóránt és Molnár Szabolcs pedig amolyan székely varázslók: nincs olyan szükség, amire ne ők lettek volna a segítség. No és jelen ráadás-ecsetvonásunk egyik főszereplője: Ábrahám Előd. Talán csak szőnyeget nem reptetett az előadás érdekében, minden mást szállított a produkció rendelkezésére. Tagbaszakadt, napbarnította székely ember, aki az egész próbahét folyamán fáradhatatlanul és derűvel igazgatta dzsúdós tanítványait. A fiatal önkéntesek sosem kérdeztek vissza, és nem törődve a tűző nappal, elhúzódó munkával, két hegyre futás közben pihenésképp fekvényomtak padokkal, kordonnal, és mindennel, ami csak a kezük ügyébe akadt. Kevésbé körülményes korokban úgy mondták volna: ez a talpig férfiakból



álló társaság is megnézte az előadást. De már a péntek esti főpróbán elgyengültek. Egyikük elsírta magát, mert „rossz volt látni, hogy Jézust bántják”. Amúgy pénteken esett az eső Csíkszépvízen, és a szeredai utcákon is elmosta a port, de a Nyereg területét – bár éppen e két helység között fekszik – valahogy elkerülte.

A szombati előadásra aztán három irányból özönlöttek a nézők. Még világosban érkeztek, aztán az előadás első felében ráborult a sötétség a Nyeregbe. Éppen fordított jelentése van ennek, mint az adventi hajnali miséknek: Jézus szenvedéstörténetéhez a naplemente, majd a nesztelen sötétség illik. Csend ülte meg a huszonötvezres közönség sorait. Az előadás fortissimói hatásosak voltak, de az *Ananyimiatyánk* című, megrendítő szépségű nagyheti legendaballadát hallgató embertömeg némasága még inkább. Az előadás végén közösen elénekelt *Boldogasszony Anyánk*, a *Himnusz* és a *Székelly himnusz* is ünnepi erővel csendült fel. Egyszerűbben fogalmazva: három himnusz is kevés volt, hogy kisiklassa a nézőtér intim, megrendült hangulatát. Nem zengte kórusban a közönség a ria-ria-Hungáriát, és templomi zászlókat sem lehetett látni. Senki sem demonstrált itt semmit. Mindenki magát képviselte.

Talán ez az önazonosság: amikor utolér bennünket a lelkünk. Aki augusztus 18-án felzarándokolt a Nyeregbe, egyet akarhatott: megnézni a *Csíksomlyói passiót*. A közönséget átölelte az előadás. Szó szerint is. Külön stáb dolgozott azon egész héten, hogy a tévéközvetítés képét a nézőtér két oldalára kifeszített ponyván követhessék a színpadtól távol álló nézők. Ez a két „vetítövászón” azonban rendre kifogott a szervezőkön, mert hiába készült lyukacsos anyagból, a legkisebb szélre is úgy reagált, mintha nyílt vízen a hullámokat szelő hajó vitorlája lenne. A veszélyes „árbochatás” elkerülése végett hatalmas bemetszéseket végeztek ezeken a ponyvákön. De annak érdekében, hogy a közvetítés képe ne essen áldozatul a lyukaknak, a felhasogatott részek elé kisebb foltnyi anyagokat lógattak. Aki ismeri Vidnyánszky Attila színházát, tudja, hogy ez a kép szimbolikus. A különböző szövegforrásokból és művészeti ágak gesztusaiból építkező előadásait a rendező sajátos névvel illeti. Felszakadott kárpit, megtépzott vitorla, egymás elé lógatott anyagok – ez a Vidnyánszky-féle foszlánydramaturgia jelképe.

Egyébként végül nem fújt a szél. És természetesen az eső sem esett.

LUKÁCSY GYÖRGY

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Könyv készül a Csíksomlyói passióról

Várhatóan november elejére jelenik meg a Magyar Művészeti Akadémia kiadójának gondozásában az a szép kiállítású könyv, amely a *Csíksomlyói passió* augusztus 18-i hazatéréséről szól. A kötetben az erdélyi előadásból vett szemelvények, archaikus mesék és énekek mellett olvashatunk tanulmányt a ferences iskoladramákról, és természetesen megszólalnak az előadás főbb alkotói. Aki kézbe veszi majd a könyvet, nemcsak a helyszínen készült interjúkban merülhet

el, hanem gyönyörű fényképeken megcsodálhatja azt is, hogyan állt össze ez a nagyszabású produkció. Két fotográfus, a Prima Primissima díjas Benkő Imre és Nemzeti Színház munkatársa, Eöri Szabó Zsolt exkluzív képei segítenek felidézni mindazt, amit 25 ezer ember a helyszínen átélt. A Nemzeti magazin a *Csíksomlyói passió*hoz kapcsolódó történetek megjelentetésével minden hónapban ízelítőt ad a készülő kötetből.



Advent a Hargitán – Kubik Annával



Sütő Andrással

„A NEMZETI LEGYEN A NEMZET SZÍNHÁZA!”

Tóték – Varga Máriával, Cserhalmi Györggyel és Béres Ilonával



A Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1951-ben szerzett diplomát. Főiskolai hallgatóként a Belvárosi Színházban és az Ifjúsági Színházban szerepelt, a végzés után a Nemzeti Színház szerződtette. Megtisztelő volt számára, kitüntetés, hogy az ország legjelentősebb társulatába került. Életének egyik legemlékezetesebb napján, 1956. október 23-án a Petőfi-szobornál Batsányi János, Petőfi Sándor és Ady Endre verseit, s a Nemzeti dalt szavalta. *„Megrázó volt, a több ezres tömeg velem együtt visszhangozta: A magyarok Istenére esküszünk, esküszünk, rabok tovább nem leszünk!!! Gyönyörű volt. Életemben ezt a csodálatos érzést még nem éreztem”* – emlékezett. Az októberi napokban meghatározó tagja lett a Nemzeti Színház forradalmi bizottságának, 1956. december 1-jén pedig bekerült a színház munkáját irányító intézőbizottságba. Büntetésül 1958-ban a József Attila Színházba száműzték. Életének erről az időszakáról sokszor faggatták, általában diplomatikusan fogalmazott; 1981-ben azonban már megjelenhetett az a kijelentése is, mely szerint *„amikor 1963-ban visszakerültem a Nemzetibe, felnőtt színészi pályám valójában akkor indul”*.

A Nemzeti Színházban első feladatként Macbeth szerepét kapta Shakespeare tragédiájában, majd egymás után jöttek az igazán jelentős szerepek: Ádám *Az ember tragédiájában*, Bánk bán, Madách Mózesének címszerepe, Sade márki Peter Weiss *Marat/Sade* című művében. Sinkovits Imre meghatározó tagja lett az ország első színházának; ahogyan egyik tisztelője írta: *„maga volt a Nemzeti”*.

A hazai színházi élet átalakulása, a művelődéspolitikában bekövetkezett változások Sinkovits Imre művészi életét is döntően befolyásolták. Amikor 1978-tól Nagy Péter, illetve Sziládi János, Zsámbéki Gábor és Székely Gábor került a színház élére, némi keserőséggel jegyezte fel: *„Korszerű, modern társulat természetesen létrehozható, de szerintem a Nemzeti*



Illyés Gyulával



90 éve született Sinkovits Imre

(Budapest, 1928. szeptember 21. – Budapest, 2001. január 18.)

Szerepet vállalt az '56-os forradalomban is – Ferrari Violetával és Bessenyei Ferencsel a Fészekben, 1956. október 30-án



legyen a nemzet színháza! Nem közömbös, hogy alá- vagy mellérendelt dolognak tekintjük, hogy a Nemzeti Színházban játszunk.” Mégsem gondolta úgy, hogy máshova kellene szerződnie. Az 1982-től 1989-ig tartó Vámos László és Malonyay Dezső nevével fémjelzett korszakban, 1986. január 2-án játszotta először pályájának egyik legemlékezetesebb szerepét, Bódi Vencelt, Sütő András *Advent a Hargitán* című művében.

A rendszerváltozást követően, Ablonczy László igazgatása idején újabb méltó színészi feladatok vártak rá, bár ekkoriban idejének nagy részét ankétok, előadóestek, közéleti feladatok töltötték ki. Megérhette, hogy 1956-os tevékenységét rehabilitálták, sőt az erdélyi és a nyugat-európai vendégjáték, egy-egy forró színházi este igazi közösségi élménnyel is megajándékozta. Pályája végén ismét kamatoztathatta kiváló karakterformáló tehetségét – többek között – Hubay Miklós *Ők tudják, mi a szerelem*, Molnár Ferenc *Panoptikum* című vígjátékában, a *My Fair Lady* című musicalben és Csiky Gergely *A nagymama* című színjátékában.

Hetven filmben szerepelt, közülük talán *A tizedes meg a többiek* (rendezte: Keleti Márton, 1965), az *Isten hozta, őrnagy úr* (rendezte: Fábri Zoltán, 1969), a *Szerelmi álmok* (rendezte: Keleti Márton, 1970) és a *Csillag a máglyán* (rendezte: Ádám Ottó, 1978) a legemlékezetesebb.

Színészi munkáját és közéleti tevékenységét számos elismeréssel jutalmazták: Jászai Mari-díj (1955, 1962), Kossuth-díj (1966), Erdemes Művész (1970), Kiváló Művész (1974), a Nemzet Színésze (2000). 1998-ban megkapta az egyik legnagyobb állami kitüntetést: a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét a csillaggal.

GAJDÓ TAMÁS

Fotók: OSZMI, Nemzeti Színház archívuma



A Mózes címszerepében Agárdi Gáborral (balra) és Tarsoly Elemérrel

Kálmán György (Lucifer), Sinkovits Imre (Ádám), Váradi Hédi (Éva)
Az ember tragédiája 1964-es előadásában. A rendező: Major Tamás





KIRÁLY NINA

(1940–2018)

Király Nina színháztörténész, a Nemzeti Színház nemzetközi kapcsolatokért felelős munkatársa, megkerülhetetlen alakja volt a magyar színházi életnek, elévülhetetlenek érdemei a lengyel és az orosz színházi kapcsolatok építése terén. Számos hazai alkotó, kulturális szervező kérte tanácsát az elmúlt évtizedekben, és ő mindig a legmegfelelőbb javaslatokat tette: tudta, kit, mikor, hova érdemes meghívni, kinek, mikor, hova érdemes elutaznia. Ő is folyton úton volt fesztiválok, szakmai tanácskozások állandó vendégeként.

2018 nyarának elején azonban váratlanul olyan messzire utazott, ahova már nem mehetünk utána, hogy megvitassuk vele a felmerülő nemzetközi vonatkozású kérdéseket. De mégsem hagyott magunkra, hiszen ránk maradt gazdag szellemi öröksége, amely továbbra is segíti munkánkat. A Nemzeti Színház társulata hálával és szeretettel emlékezik mindig derűs lényére.

1940-ben született Moszkvában. 1962-ben végzett a Lomonoszov Egyetem Filológia Tanszékén a világhírű filozófus, nyelvész, Jurij Lotman tanítványaként. A különös hangzású magyar nyelvvél először egy József Artila verssor révén találkozott: „*A semmi ágán ül szívem, kis teste hangtalan vácog, köréje gyűlnek szelíden, s nézik, nézik a csillagok.*” Szovjet egyetemistaként Kárpátaljára már egyenesen azzal a szándékkal megy, hogy megtanuljon magyarul. Moszkvában ismerkedik meg egy fiatal irodalmárral, Király Gyulával, akivel hamarosan összeköti életét. 1964-ben már Budapesten, az ELTE Szláv Tanszékén dolgozik. 1966–1968 között varsói művészettörténeti doktori tanulmányokat folytat az MTA ösztöndíjasaként. 1973-ban írta meg a *Lengyel nemzeti színháztörténet 18. században* című kandidátusi dolgozatát, amely mai napig kötelező tananyag a lengyel színházi képzésben.

1984–1990 között a krakkói Jagelló Egyetem vendégtanára lett színháztudományi szakon. Ebben az időszakban volt Tadeusz Kantor munkatársa a legendás Teatr Cricot 2 műhelyben. A lengyel színház e kiemelkedő alkotóját Király Nina egész életén át mestereként tisztelte, és számos publikációval, kiadvánnyal járult hozzá, hogy emlékezete fennmaradjon. Az ő kezdeményezésére és szerkesztésében látott napvilágot 1994-ben Tadeusz Kantor első magyar nyelvű kötete, a *Halálszínház*, amely azóta is az egyik legjelentősebb hazai színházi kiadvány. Élete utolsó napjaiban is a Nemzeti Színház Kiskönyvtára című sorozat legutóbb megjelent *Milánói leckék* című Tadeusz Kantor-kötetével foglalatzkodott.

Király Nina mindig nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy a színházi alkotók írásait is megjelentesse, ne kizárólag a róluk szóló elméleti eszmefuttatásokat. 1993 és 1999 között az OSZMI (Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum) igazgatójaként fontos kiadványokkal gazdagította a magyar színházi életet: *Színről színre* (látványtervek Madách: Az ember tragédiájához), Jan Kott: *A lehetetlen színház vége*, Anatolij Vasziljev: *Színházi fuga*, illetve a *Világszínház* folyóirat tematikus számai: Grotowski, Színház és ikonográfia, Keleti színház stb. Nagy álma volt, hogy kiadjon egy partitúra-gyűjteményt, amelyben a világszínház jelentős rendezőinek – Sztanyiszlavszkij, Mejerhold, Grotowski, Brook, Mnouchkine és mások – előadásai lettek volna mintegy lekottázva. Úgy gondolta, hogy egy ilyen dokumentáció nagyban segítené a hazai rendezői gyakorlatot és képzést. E munkát már nem végezhetette el, mint feladatot hagyta örökölni a jövő színháztörténészeinek.

2006-ban kezdett Vidnyánszky Attilával dolgozni a debreceni Csokonai Színházban, majd 2013-ban követte őt a Nemzetibe, ahol a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, a MITEM rendelkezésére bocsátotta rendkívül széles világszínházi kapcsolatrendszerét.

Színháztudományi, kultúraszervezői munkásságát a Lengyel kultúráért érdemrenddel (1975), a Lengyelországi Nemzetközi Színházi Intézet Witkacy-díjával (2005) és Jászai Mari-díjjal (2012) ismerték el.

Gondolkodás, képzelet, kíváncsiság

„Az OSZMI élén a legfontosabb feladatomban azt tartottam, hogy minél több külföldi szakirodalom, elméleti, színháztörténeti és esztétikai kiadvány jelenjen meg magyar fordításban. E nélkül nem lehet gondolkodni, nem lehet felnevelni egy megfelelően képzett új alkotó generációt, kritikusgárdát.”

„...nálam a színház mindig a rendezővel kezdődik. Úgy gondolom, a kiemelkedő rendezői egyéniségek meghívása révén lehet igazán újat mutatni a közönségnek. Eleinte ugyan az emberek általában ellenállnak, de utána azt mondják: »No, mutasd meg még egyszer!«. A kezdeti idegenkedés mindig be van kalkulálva, nem kell tőle félni. S a közönséget sosem szabad lenézni és megalázni azzal, hogy az újat nem érti meg. (...) Az újjal szemben mindig van egy kis ellenállás. Ugyanakkor előbb-utóbb fölébred a képzelet és a kíváncsiság.”

Idézetek a *Színház és emlékezet* című interjúból (Szcenárium, 2014. március)



„Vasziljev módszerének alaptétele a színész elhivatottsága, egyenértékűsége a szerzővel és rendezővel, mint művész-alkotótársakkal, elszántság a darab színpadi újratereztésében, megszállottság a művészi értékrend helyreállításában és új értékek létrehozásának közös, társulati munkájában, és egy rendkívül magas fokú, magát a mindenséggel mérő profizmus és az európai kultúrértékekhez, valamint a nemzeti gyökerekhez való ragaszkodás, emberi és erkölcsi hűség.”

(Király Nina utószava az Anatolij Vasziljev írásait tartalmazó Színházi fuga kötetből)



„Tadeusz Kantor fáradhatatlan, agresszív és szelíd, kompromisszumot nem tűrő, de megbocsájtó, botrányhős és introvertált költő, megalomán és önfeláldozó rendező – e tulajdonságok mind igazak Kantorra, és csodálatos módon minden művében egytől egyig jelen is vannak – a közöttük vibráló feszültség hozta mindig is az új felfedezést, teremtette meg a katartikus FORMÁT.”

(részlet Tadeusz Kantor: Halálszínház című kötetébe írt tanulmányából)



Történelmet írunk.



A Múlt-kor történelmi magazin aktuális számát keresse az újságárusoknál vagy fizessen elő kedvezményesen:

mult-kor.hu/elofizetes ◀◀

Már digitálisan is elérhető.

Milánói leckék

Tadeusz Kantor centenáriuma a Nemzeti Színházban

Tadeusz Kantor 1986 nyarán kurzust vezetett a milánói *Civica Scuola d'Arte Drammatica Paolo Grassi* harmadik évfolyamának azzal az elhatározással, hogy áttekintést ad az avantgárdizmus legfontosabb irányzatairól. Ez a négy héten át tartó folyamatos munka, a teoretikus fejtegetések, elemzések, praktikus gyakorlatok és improvizációk az *Egy Esküvő konstruktivista és szürrealista felfogásban* című produkcióban csúcsosodtak ki, melynek születéséről Kantor részletesen beszámol a *Milánói leckék* című írásában.

Balogh Géza írása Kantor életművét a lengyel avantgárd kontextusába helyezi. Szász Emese dolgozata az alkotó és műve közötti viszonyt

vizsgálja, kitekintve a pálya egészére. Justyna Mihalik, a Kantor életművét és hagyatékát gondozó dokumentációs központ, a krakkói Cricoteka munkatársa tanulmányában a művész „informel” és „happening” alkotói időszakát mutatja be, melyek *A halott osztály* emblemikus előadásáról nevezetes „Halálszínház” korszakát előzték meg.

A kötet képgalériája a Nemzeti Színházban rendezett centenáriumi Kantor-kiállítás és az ahhoz kapcsolódó nemzetközi konferencia képanyagából ad válogatást. Ezt a fejezetet Király Nina színháztörténész írása vezeti be, mely áttekinti az évforduló lengyelországi eseményeit, és visszatekint a magyarországi Kantor-kultusz legjelentősebb állomásaira.



Galántai Csaba

Márkus László. A művészi létezés mestere

Galántai Csaba színháztörténész hiánypótló munkájában a magyar színháztörténet méltatlanul elfeledett alakját mutatja be. Márkus László (1881–1948) a huszadik század első felének nagyformátumú művészegyénisége: kritikus, művészeti szakíró, drámaíró, díszlet- és jelmeztervező, filmrendező, színházi rendező, színingazgató és főiskolai tanár.

Az önállósuló színpadművészet egyik megfogalmazója és reprezentánsa. 1923-tól főrendezője, 1935 és 1944 között igazgatója az Operaháznak, mely ezen időszakban világszínvonalon teljesít. 1932-33-ban a Nemzeti Színház mun-

káját is irányítja. Számos ősbemutató köthető a nevéhez, így az ő rendezésében került először színpadra Kodály Zoltán Hóry Jánosa és Székely fonója.

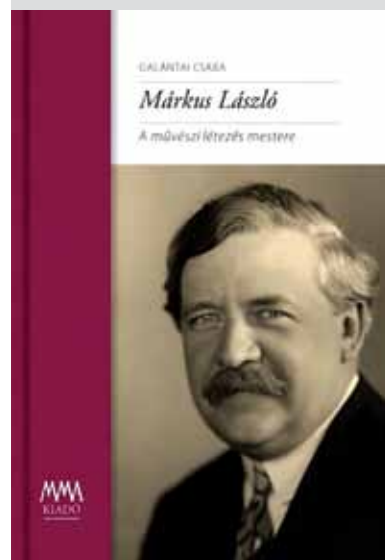
Művészetének igazi értéke következetességében rejlik. Négy évtizeden keresztül konzekvensen és európai színvonalon képviselte az irodalmon alapuló, az előadás fő szervezőelveinek a képszerűséget és a zeneiséget tekintő színházi ideált. Művészetkritikái, tanulmányai korának jelentős színházi teoretikusai közé emelik. Sokrétű munkássága egyedülálló jelenség a magyar színháztörténetben. (MMA Kiadó, 2018)



Fordította: Király Nina és Katona Imre;
szöveggondozó: Pálfi Ágnes,
felelős szerkesztő: Szász Zsolt

Nemzeti Színház Kiskönyvtára
sorozat, 2018

A halott osztály – Tadeusz Kantor
híres előadásának installációja
látható volt a 2016-os MITEM-en a
Nemzeti Színházban



Kerényi Imre (1943–2018)

A Kossuth- és Jászai Mari-díjas rendező, színiigazgató, egyetemi tanár, publicista, érdemes és kiváló művész 1943. szeptember 28-án született Csupakon. 1966-ban a Színház- és Filmművészeti Főiskolán szerzett színház-rendezői diplomát. 1966-tól a Madách Színház rendezőjeként dolgozott, majd a szolnoki Szigligeti Színház igazgató-főrendezője, a Népszínház és 1983-tól 1989-ig a Nemzeti Színház rendezője volt. 1968 óta a Színház- és Filmművészeti Főiskolán tanított. 1989 és 2004 között volt a Madách Színház igazgatója és művészeti vezetője.

Sikeres rendezése a *Csikósmályói passió* (1981), melyet Lengyelországban, Ausztriában, Németországban, Olaszországban és Franciaországban is bemutattak. Ő rendezte az *István, a király* című rock-opera első színpadi változatát Nemzeti Színházban (1985).

1988 és 1992 között a Magyar Demokrata Fórum tagja volt, beválasztották a párt országos választmányába is. 1990-ben az MDF országgyűlési képviselőjelöltjeként indult a választásokon. Szerteágazó közéleti tevékenységének csúcsát jelentette, hogy 2011 és 2018 között a tudatos nemzeti közjogi gondolkodás megalapozásával, és ehhez kapcsolódva a magyar kulturális értékek megőrzésével és fejlesztésével összefüggő feladatok ellátásáért felelős miniszterelnöki megbízott volt.



Spindler Béla (1955–2018)

63 éves korában elhunyt Spindler Béla Jászai Mari-díjas színművész, érdemes művész. 1974 és 1978 között tanult a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, 1978-tól 2002-ig a Csiky Gergely Színház, 2002 és 2003 között a Vidám Színpad, majd 2009-ig a Nemzeti Színház tagja volt, 2009-től ismét a kaposvári társulatban játszott, amelynek 2014-ben lett örökös tagja. 1992-ben és 1993-ban a Magyar Színészkamara ügyvivőjeként is dolgozott. A Nemzetiben Háy János *A Senák* című drámájának címszerepét játszotta, emlékezetes alakításokat nyújtott a *Lear király*ban és a *Csongor és Tündében* is, a Csiky Gergely Színházban láthatta a közönség többek között mint Mágnás Miskát és az *Üvegcipő* Sipos urát.

Székhelyi József (1946–2018)

1946. november 24-én Budapesten született. Jászai Mari-díjas és a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével és Tisztikeresztjével kitüntetett Székhelyi József több szállal is kötődött a Nemzeti Színházhoz. A „rég” Nemzetinek – a Hevesi Sándor téren – 1979-től 1983-ig volt tagja, 2002-ben pedig az „új” Nemzeti nyitóelőadásában, *Az ember tragédiájában* a Pátriárkát és a Tudóst alakította.

Pályafutása alatt játszott a kecskeméti Katona József Színházban, a Madách Színházban, a Nemzeti Színházban, a Pesti Magyar Színházban, az Arizona Színházban és a Soproni Petőfi Színházban. 2003 és 2008 között igazgatta a Szegedi Nemzeti Színházat és a Szegedi Szabadtéri Játékokat.



BEREGSZÁSZ 25

1993. október 23-án kezdte meg működését az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház, Kárpátalja első hivatásos teátruma. A *Háromgarasos opera* volt a társulat első bemutatója, amely után évekig épület, próbaterem és támogatás nélkül működtek. A Vidnyánszky Attila vezette társulat már első előadásaival: *Godot-ra várva*, *Sólyompecsenye*, *Gyilkosság a székesegyházban*, *Az ember tragédiája*, *Dorottya*, *A szarvassá változott fiú* sikert aratott. A Nemzeti Színház repertoárján ma is szerepel Csehov *Egyfelvonásos komédiái*, a *Liliomfi*, a *Tóték*, a *Három nővér*. A Nemzeti Színház a társulatának beregszászi tagjai – Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Kristán Attila, Tóth László – által játszott *Fodrász-*



nővel, Szűcs Nelli *Fedák Sári* című önálló estjével, *A szarvassá változott fiú* legutóbbi verziójával (a képen), valamint a *János vitéz*

misszióval vesz részt a kárpátaljai teátrum negyedszázados ünnepségén október 23. és 26. között.



GYÉMÁNTDIPLOMA

A hagyományoknak megfelelően az idén is díszdiplomákat adott át a Színház- és Filmművészeti Egyetem rektora az 50, 60 és 65 évvel ezelőtt végzett művészeknek. A 60 éve végzetek között ott volt Bodrogi Gyula, aki Perlaky István színművésszel és Sára Sándor operatőrrel, filmrendezővel vehette át a gyémántdiplomát. Töröcsik Mari, aki ugyancsak 1958-ban végzett, betegsége miatt nem tudott jelen lenni az ünnepségen.

Legújabb szerepében: I. Agrippa, Palesztina királya a Caligula helytartójában



A DIREKTOR SZOBRA

A Nemzeti Színház 50 éve elhunyt korszakos igazgatójának és rendezőjének a szobra díszíti ezentúl a teátrum fogadóterét. Németh Antal 1935 és 1944 között vezette a társulatot. Hitvallása szerint: „a Magyar Nemzeti Színház legyen nyelvében magyar, lelkében nemzeti és legyen abszolút mértékkel mért színház”. Matl Péter alkotásának ünnepélyes felavatására a Nemzeti Nyílt napján, szeptember 22-én kerül sor.

TURNÉK

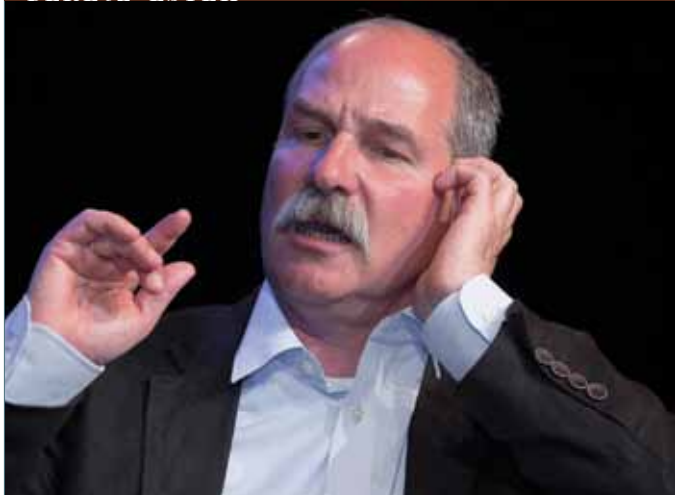
Öt alkalommal látható októberben a komáromi Jókai Színházban a *Fodrásznő* című előadás. Szeptemberben Jászberényben járt Nagy Mari a *Mária testamentuma* című önálló estjével, és Salgótarjánban vendégszerepelt a *Körhinta*.



Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Kristán Attila és Tóth László a *Fodrásznő*ben

BERECZ-ESTEK

okt. 2., 26.



Mesék

Két esten mesél Berecz András a Nemzetiben. Először a piros fehér orcájú Zód Petikének bujdosásairól, lázas szerelméről, aztán az ámuló szájból és a lélek legmélyéről mennyezetre fűjt füstől lesz szó, melyen át férfi és nő régtől fogva egymást vizsgálgatja – a Paradicsomtól errefelé.

mikor? hol?

Zöld Petike • október 2. – 19 óra 30

Félbevágott pipafüst • október 26. – 19 óra 30

Kaszás Attila Terem

TÓTH AUGUSZTA ESTJE

okt. 4.



Hoztam valamit a hegyekből

Azt mondják, egy ember addig él, amíg emlékeznek rá. Vajon Mezei Máriára hányan emlékeznek napjainkban? És hogyan? – kérdezi Tóth Augustza, aki egy monodrámával „felel”. Izgalmas kalandozásra hívja a nézőket, hogy közösen idézhessék fel sok zenével, humorral és iróniával fűszerezve az Asszony, Ember, Művész életét.

mikor? hol?

október 4. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

VENDÉGJÁTÉK

okt. 8.



Oszkár és Rózsa mami

Vannak találkozások, melyek akár a halál küszöbén is fordulópontot jelentenek – az életben. A leukémiás Oszkár a kórházi ágyon fekvve találkozik a titokzatos Rózsa Mamival, aki humorral és játékkal tölti meg kisfiú napjait. Eric-Emmanuel Schmitt darabjában Oszkár utolsó tizenkét napját követhetjük a Kossuth-díjas Kubik Anna és Rózsa László előadásában. A vendégjáték szervezője a Debreceni Hospice Ház Alapítvány.

mikor? hol?

október 8. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

a debreceni Csokonai Nemzeti Színház vendégjátéka a Debreceni Hospice Ház Alapítvány szervezésében • ingyenes előadás

FELEFEDEZÉSEK

okt. 17., 18.

Székelyművek

Székel János, a 20. századi magyar (és erdélyi) irodalom egyik legjelentősebb alakja. A Nemzeti Színház több programmal hozzájárul a kevésbé



ismert életmű bemutatásához. A Dózsa című monodrámát Árkosi Árpád rendezésében Bartus Gyula adja elő. A nyugati hadtest című novelláskötetből készült felolvasószínházi előadásban mások mellett Schnell Ádám, Horváth Lajos Ottó, Széles Tamás működik közre. A Caligula helytartója előadáshoz kapcsolódva különleges ráhangoló beszélgetésben Balázs Gábor, Elek Tibor, Markó Béla, Szász János idézik meg Székely János alakját és életművét.

mikor? hol?

Dózsa (monodrámá)

október 17. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Caligula helytartója – ráhangoló extra

október 18. – 17 óra 30

A nyugati hadtest

október 18. – 16 óra • Kaszás Attila Terem

a programok ingyenesek

REJTŐ-EST

okt. 20.



Szájon lőtt tigris

„Rejtő Jenős, sanzonos, kalandos, légiós, fordultatos, tizennégy karátos est, zenéssel és minden bizonnyal! Eldöntöttem, hogy ez a pesti nagydumás srác nekem örökre a barátom. És nem csupán lehetőségem, de kötelességem is szólni a barátomról, akivel soha sem találkoztam, mégis jól ismerem.” – várja Önöket: Olt Tamás.

mikor? hol?

október 20. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

NEMZETI

A magazin megtalálható
országsszerte a Líra könyváruházaiban és boltjaiban.



RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

RÁHANGOLÓDÁS egy előadásra – dramaturgjaink háttérinformációkat osztanak meg az érdeklődőkkel az előadások előtt.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓKRA invitáljuk nézőinket az előadások után: találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal.

mikor? hol?

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

október 6. – **Álomgyár** (18 órától)

október 18. – **Caligula helytartója** (17 óra 30-tól)

(részletek az 52. oldalon: Székely-művek)

október 22. – **Az ember tragédiája** (18 órától)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

október 4. – **Istne ostora** (Andor Éva + művészek)

október 26. – **Az ember tragédiája**

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről érdeklődjön a színházban)

HOBÓ-EST

okt. 30.



Halj meg és nagy leszel

Zenés kálvária 14 stációval – dalok, versek, vallomások, történetek az utolsó hetven évből. Hobo megrendítő őszinteséggel mesél az életéről. „Ezért jó a színház. Itt minden lehetek, akár még önmagam is, úgy sem hiszik el. Akkor minek hazudjak?”

mikor? hol?

október 30. – 19 30 • Kaszás Attila Terem

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

PROGRAMOK A BAJOR GIZI SZÍNÉSZMÚZEUMBAN

SZEÁNSZ BAJOR GIZIVEL

Szobaszínház szerepekből és levelekből Papp Kinga Livia előadásban.
október 5. – 19 óra | belépő: 1500 Ft

VILLASÉTA – Bajor Gizi egykori otthonában

Előzetes regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszm.hu
október 12. és 20. – 19 óra | belépő: 2000 Ft

„KULISSZÁK MÖGÖTT”

Darvas Iván – vetítéssorozat nagy színészekről
október 16. – 14 óra | belépő: 500 Ft

VILLAKONCERT ÉS FELOLVASÓSZÍNHÁZ A BAJOR-VILLÁBAN

Itáliai, angol, német kamarazene a barokktól Händelig és részletek a Veszedelmes viszonyok című regényéből.
október 17. – 19 óra | belépő: 1000 Ft

„RITKA MAGYAR” – BUBIK 60

Bubika István a Művész Színházban, a Thália Társaságban, Taub János műhelyében, kivonulás a fővárosi színházi életből
október 25. 16 óra | belépő: 500 Ft

KIÁLLÍTÁSOK

„RITKA MAGYAR” – BUBIK 60

KORTÁRSUNK CSEHOV

A Bajor Gizi Múzeum kiállításai szerdától vasárnapig 14 és 18 óra között láthatók

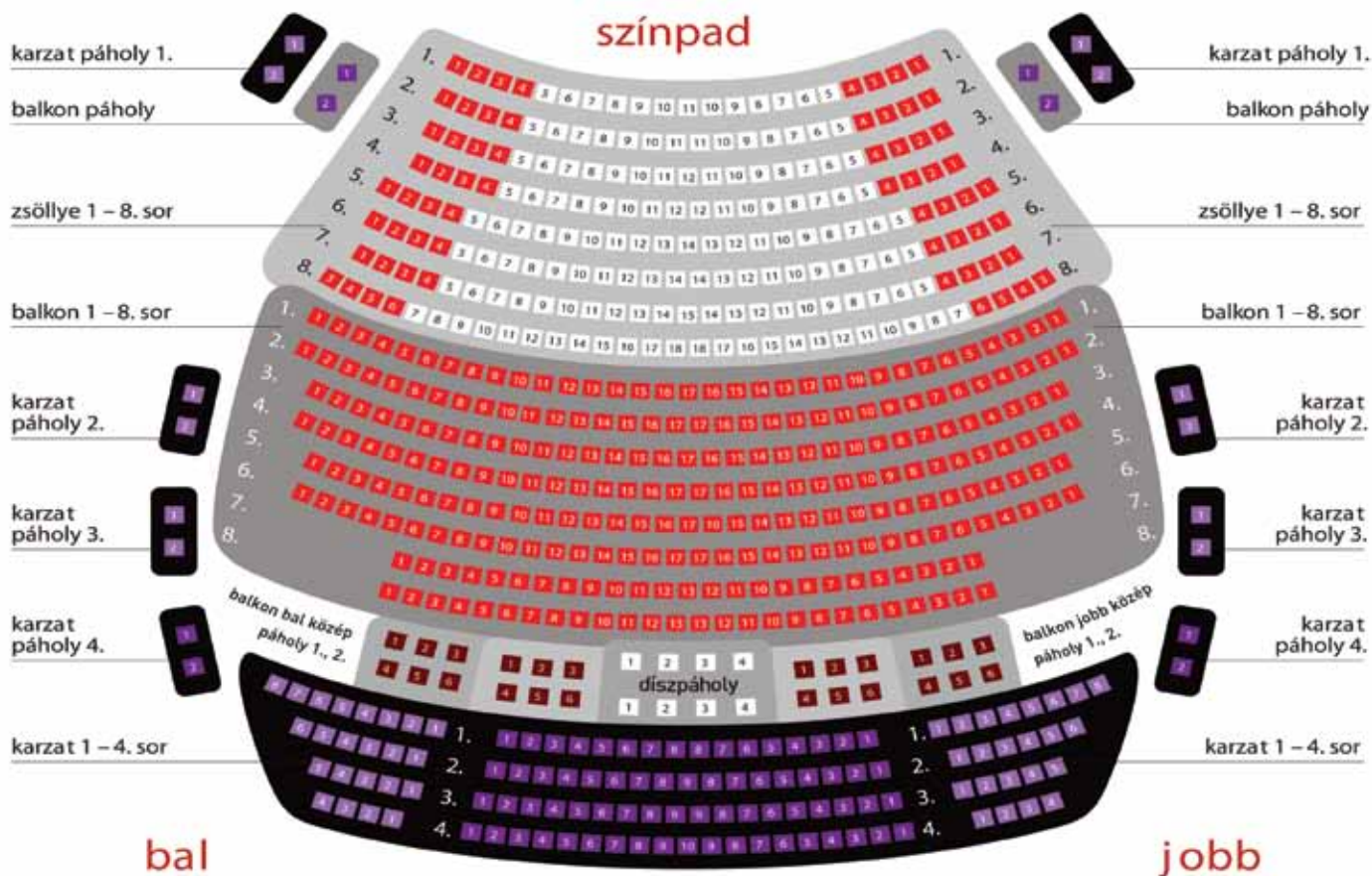
Bajor Gizi Színészmúzeum:

1124 Bp. Stromfeld Aurél 16.

Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet:

1013 Bp. Krisztina krt.57.

bővebb információ: www.oszmi.hu // www.facebook.com/oszmi



Nagyszínpad jegy

☐ 1. Árkategória
 ☐ 2. Árkategória
 ☐ 3. Árkategória
 ☐ 4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY!

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mailcímét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10-18 óra között (ebédidő: 13-13.20), hétvégén 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

Hétköznapokon 10 és 18 óra között.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

Pedagógusok és diákok figyelmébe ajánljuk!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

VÁLTSON BÉRLETET A 2018/19-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Új szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25 %-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra	8 900 Ft
FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra	6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra	6 000 Ft
LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra	4 500 Ft

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD:

Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR**; Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA**; **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján; Anton Csehov: **MEGGYESKERT**; Molière: **TARTUFFE**; Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK**; Fjodor Dosztojevszkij: **A KROKODILUS**; Szilagy Andor: **TÓTH ILONKA**; **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ**; Edmond Rostand: **CYRANO DE BERGERAC**; Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN**; Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**; William Shakespeare: **SENTEVÁNEJI ÁLOM**; **ISTEN OSTORA** – Bánffy Miklos nyomán; Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA**; Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**; Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**; Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénárd Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA**; William Shakespeare: **OTHELLO**; Robert Bolt: **EGY EMBER AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK**;

Örkény István: **MACSKAJÁTÉK**; Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOEI**; Katona József: **BÁNK BÁN**; Arthur Miller: **AZ ÜGYNÖK HALÁLA**; Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN**; Brian Friel: **POGÁNYTÁNC**; Georg Büchner: **WOYZECK**; Bertolt Brecht: **A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK**; Ingmar Bergman: **SENVEDÉLY**; Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK**; William Shakespeare: **III. RICHÁRD**; Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**; Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ**; Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR**; Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK**; Örkény István: **TÓTÉK**; Szigligeti Ede: **LILIOMFI**; Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY**; Földes László Hobo: **A GULAG VIRÁGAI**; Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE**; Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**; Weöres Sándor: **PSYCHÉ**; Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**; Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**; Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**; Long-Singer-Borgeson: **SÖR (SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE)** angol nyelven; **SZINDBÁD** – Krúdy Gyula regényei alapján; Colm Tóibín: **MÁRIA TESTAMENTUMA**; **FEDÁK SÁRI**; Rejtő Jenő: **SZÁJON LÓTT TIGRIS**; Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólók, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

#NEMZETIADIAKOKERT

A 2018/19-es évadban is ingyenesen látogatható a *János vitéz*, a *Csongor és Tünde*, a *Tóth Ilonka* és a *Fekete ég - A fehér felbő* diákcsoportok (és kísérőtanáraik) számára. Célunk, hogy a magyar irodalom és magyar történelem legszébb műveit és sorsfordító pillanatait felidéző előadásainkat a lehető legtöbb diák számára elérhetővé tegyük! A kiválasztott előadásra előjegyzés szükséges, regisztrálni a jegy@nemzetisinhaz.hu címre írt levéllel lehet!

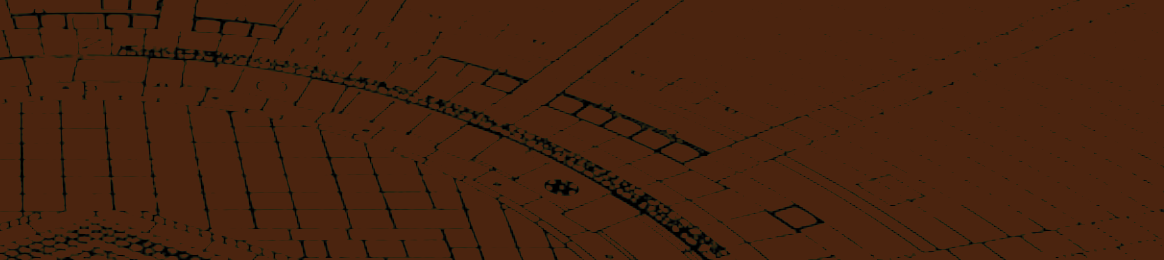


HAVI MŰSOR

OKTÓBER

Gobbi Hilda Színpad	21	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	22	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	25	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	26	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	28	P	19:30
Gobbi Hilda Színpad	29	Szo	19:00
Nagyszínpad	2	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	2	K	19:00
Kaszás Attila Terem	2	K	19:30
Nagyszínpad	3	Sze	19:00
Nagyszínpad	4	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	4	Cs	19:30
Bajor Gizi Szalon	4	Cs	19:30
Nagyszínpad	5	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	5	P	19:00
Kaszás Attila Terem	5	P	15:00
Kaszás Attila Terem	5	P	19:30
Nagyszínpad	6	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	6	Szo	15:00
Kaszás Attila Terem	6	Szo	19:30
Nagyszínpad	7	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	7	V	15:00
Kaszás Attila Terem	7	V	19:30
Nagyszínpad	8	H	15:00
Gobbi Hilda Színpad	8	H	19:00
Kaszás Attila Terem	8	H	19:30
Nagyszínpad	9	K	11:00
Gobbi Hilda Színpad	9	K	19:00
Nagyszínpad	10	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	11	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	16	K	19:30
Kaszás Attila Terem	17	Sze	19:30

Caligula helytartója I Székely János PREMIER
Caligula helytartója I Székely János
Pogánytánc I Brian Friel
Pogánytánc I Brian Friel
Leenane szépe I Martin McDonagh I a kassai Thália Színház vendégjátéka
Az ügynök halála I Arthur Miller
OKTÓBER
Álomgyár (Dreamworks) I Ivan Viripajev PREMIER
Házasság Palermóban I Carlo Goldoni
Zöld Petike I Berecz András ének- és mesemondó estje
Álomgyár (Dreamworks) I Ivan Viripajev
Isten ostora I Bánffy Miklós A nagyúr című műve alapján utána közönségtalálkozó
Egyfelvonásos komédiák I Anton Csehov
Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztina önálló estje
Tóth Ilonka I Szilágyi Andor
Bánk bán I Katona József
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
Álomgyár (Dreamworks) I Ivan Viripajev ráhangoló 18 órától
Bánk bán I Katona József
SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve) I Madhouse Theatre Company angolul
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa
Bánk bán I Katona József
Woyzeck I Georg Büchner
János vitéz I Petőfi Sándor
Bánk bán I Katona József
Oszkár és Rózsa mami I Eric-Emmanuel Schmitt I a debreceni Csokonai Színház vend.
János vitéz I Petőfi Sándor
A gömbfejűek és a csúcsfejűek I Bertolt Brecht
Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály
Tóték I Örkény István
Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László Hobo
Dózsa I Székely János I a Gyulai Várszínház vendégjátéka



Bajor Gizi Szalon	17	Sze	19:30
Gobbi Hilda Színpad	18	Cs	19:00
Nagyszínpad	19	P	19:00
Nagyszínpad	20	Szo	19:00
Bajor Gizi Szalon	20	Szo	19:30
Nagyszínpad	21	V	19:00
Nagyszínpad	22	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	22	H	19:00
Nagyszínpad	24	Sze	19:00
Nagyszínpad	26	P	19:00
Kaszás Attila Terem	26	P	19:30
Nagyszínpad	27	Szo	19:00
Nagyszínpad	28	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	29	H	19:00
Nagyszínpad	30	K	19:00
Kaszás Attila Terem	30	K	19:30
Nagyszínpad	31	Sze	19:00

Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje
Caligula helytartója I Székely János ráhangelő extra 17 óra 30-tól (lásd: 52. old.)
Az ember tragédiája I Madách Imre PREMIER
Az ember tragédiája I Madách Imre
Szájon lőtt tigris – Rejtő Jenő est I Olt Tamás önálló estje
Az ember tragédiája I Madách Imre
Az ember tragédiája I Madách Imre ráhangelő 18 órától
Caligula helytartója I Székely János
Az ember tragédiája I Madách Imre
Az ember tragédiája I Madách Imre utána közönségtalálkozó
Félbevágott pipafüst I Berecz András ének- és mesemondó estje
Az ember tragédiája I Madách Imre
Az ember tragédiája I Madách Imre
Ősvigasztalás I Tamási Áron a békéscsabai Jókai Színház vendégjátéka
Szentivánéji álom I William Shakespeare
Halj meg és nagy leszél I Földes László Hobo
Szentivánéji álom I William Shakespeare

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

A Tudod, hogy nincs bocsánat 12, a Tóth Ilonka, Az ember tragédiája 14, a Bánk bán, a Woyzeck, a Szentivánéji álom, az Álomgyár 16 éven felülieknek ajánlott!



Caligula helytartója
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2018. szeptember, VI. évfolyam, 6. szám

IN MEMORIAM

Király Ninára, a Nemzeti Színház ez év júniusában váratlanul elhunyt munkatársára a pályatárs, Peterdi Nagy László és a tanítvány, Rideg Zsófia emlékezik. Idén októberben lesz Németh Antal halálának 50. évfordulója. Ebből az alkalomból jelentetjük meg Balogh Géza tanulmányát, amely a Nemzeti Színház majdani rendezőjének pályakezdését az 1928-as németországi tanulmányútja során vezetett naplónak a segítségével mutatja be. A száz éve született Hubay Miklós Madách-tanulmányával és az Eszkimó-szín témájára írott egyfelvonásosával, valamint Király Nina esszéjével *Az ember tragédiája* új bemutatójára kívánjuk ráhangolni az olvasót, melyre októberben a Nemzeti Színházban, Vidnyánszky Attila rendezésében kerül sor.

„Az ostoba Berlin újra megmutatta, (...) hogy nem ért a művészethez, és a művészi radikalizmus csak álarc. Hetek óta támadják jobboldali szervezetek Klemperert a *Fliegende Holländer* miatt... Hagyománygyalázást emlegetnek, pedig talán a legjobb operaelőadás, amit életemben láttam. Tegnap már a parlamentben is interpelláltak! Egy szocialista köztársaságban (*sic!*) sem fenékgig tejfél a művészek élete! A Lessingtheaterben pedig egy szenális és szellemes előadás után egyesek fűtyülni kezdtek! A Lokal Anzeiger szégyennek nevezte a bemutatót! Hiába. Azt az egyet meg kell hagyni, annyira mégsem ostobák, hogy ne értsék a színes-mozgalmas mímus-játékká feloldott szatíráját.” (Németh Antal)

„A NEULAND [a Deutsche Oper kétrészes projektje] – műhelymunka, valamint színházi előadás –, és a színpadon mindkét aspektus megjelenik. Egyfelől a projekt több ország fiataljait hozza össze, hogy egy közös cél érdekében dolgozzanak. A projektet végül mintegy húsz menekült és nagyjából ugyanannyi berlini vitte véghez. [...] A műhelymunkában a fiatalok feladata az volt, hogy kialakítsák az együttélés szabályait egy merőben új helyen, az »Új országban«. Az alapvető együttélési szabályok között szerepelt a szoros egymás mellett élők új beszédmódjának és együttélésük szabályainak kialakítása.” (Berlin Bühnen 2016, idézi: S. E. Wilmer)

„A »hungarus« identitás az etnikai sokféleséget sokáig közös nevezőre tudta hozni (...) még 1896-ban is, amikor nálunk a millenniumi kiállítás zajlott, a népi műveltséget reprezentáló »Falu« felépítések 24 házat emeltek a Városligetben (...), ebből 12 képviselte a magyar anyanyelvűek kultúráját, a többi a nemzetiségeket. Teljesen természetes volt annak idején, hogy mondjuk a Felvidéken egy hungarus tudatú, német anyanyelvű (...) család átküldje a gyermekét a legközelebbi

A tartalomból

„Attól szomorú olvasmány, hogy mi, olvasók már előre tudjuk a végét” – Balogh Géza a 25 éves Németh Antal naplójáról • Kortárs német színházi projektek a migránsválság „kezelésére” – S. E. Wilmer írása • Nemzeti színházokról – másként (a MITEM kerekasztal-beszélgetésének 2. része) • Hubay Miklós a Tragédia „kristályszerkezetéről” és az utolsó földi emberpár „kétszemélyes idilljéről” • Király Nina Madách-olvasata a világirodalom tükrében • „Istenem, miért nem lehet egyszerre két férfit szeretni?” – Peterdi Nagy László Király Nináról • Új igazgató a Gyulai Várszínház élén – Elek Tibor • „Fej vagy írás?” – Tapasztó Ernő Hamlet-adaptációja

szlovák faluba, vagy egy magyar faluba, hogy megtanulja szomszédai nyelvét...”, (Csáji László Koppány)

„...az emberiségnek is csak egyetlen élete van. (...) Ádám színváltozása a színek során – mint egy pontos óra – mutatja annak a másik élőlénynek, az emberiségnek, ideje lejártát. Az eszkimó-szín – az utolsó percek. S mégis: majd a felébredésnél, a stopperóra mutatója visszaugrik a nulla pontra. »Ádám ismét, mint ifjú« – írja a 15. szín instrukciójában Madách. Úgy látszik, semmi akadály a sincs, hogy esetleg megint start-hoz álljon Ádám is, és az emberiség is. Ezt is jelenti Ádám visszaifjodása: Rajta! Próbáljuk meg!” (Hubay Miklós)

„[Tapasztó Ernő Hamlet-adaptációjának] legfőbb erénye a halál mint végső referencia középpontba állítása. Az előadás csúcspontja a Színezsírkirály jelenete, mely a haldokló Mercutio monológjának megidézésével azt bizonyítja, hogy továbbra is egyedül a művészet képes uralma alá vonni ezt a tartományt – a magunk halálát. Ugyanezt erősíti az előadás keretes szerkezete, mely Polonius és a Sírás szerepének összevonása révén szilárdul meg (mindkettőt Lovas Zoltán alakítja). S ezt hangsúlyozza a rendező a díszletek többféle funkcióban való működtetésével: a koporsók például színpadi emelvényekként is szolgálnak.” (Pálfi Ágnes – Szász Zsolt)

Tájékoztatás a **szcenárium**-lapszámokhoz
való hozzájárulásról:

+36 1 476 68 76

a **szcenárium** a neten:
www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

ERKEL

SZÍNHÁZ
THEATRE

A Magyar Állami Operaház
a Freelusion közreműködésével bemutatja

Carl Orff

Carmina Burana

Szenikus kantáta újragondolva, eredeti nyelven, magyar és angol felirattal

Konceptió ► Zászkaliczky Ágnes, Könnyű Attila, Bogányi Tibor

Művészeti vezető ► Zászkaliczky Ágnes, Bogányi Tibor

Karmester, rendező ► Bogányi Tibor

Koreográfus, vizuális látványtervező ► Papp Tímea

Jelmeztervező ► Szelei Mónika

3D vizuális látványvetítés ► Freelusion

Vezető grafikus ► Herczeg Ádám

Megbízott karigazgató ► Csiki Gábor

Bemutató ► 2018. szeptember 22., Erkel Színház

További előadások ► 2018. szeptember 23., október 3., 4., 5., 6., 7.

A produkció a Schott Music GmbH & Co. engedélyével jött létre.

Médiapartner: **marie claire**

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

www.opera.hu / www.facebook.com/Operahaz

Az Operaház felújítás miatt 2019-ig zárva tart. Előadásainkat az Erkel Színházban tekinthetik meg.

IRÁNY A
JEGGYEL
AZ ERKEL
SZÍNHÁZ



Budapest, II. János Pál pápa tér 30.



A Nemzeti Színház társulata | fotó: Rózsa Erika

PREMIER: Székely János: **Caligula helytartója** I Ivan Viripajev: **Álomgyár (Dreamworks)** I Madách Imre: **Az ember tragédiája**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Friel: **Pogánytánc** I Miller: **Az ügynök halála** I Goldoni: **Házasság Palermóban** I Bánffy nyomán: **Isten ostora** I Tóth Augusztina önálló estje: **Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből** I Szilágyi: **Tóth Ilonka** I Csehov: **Egyfelvonásos komédiák** I Katona: **Bánk bán** I Long – Singer – Borgesson: **SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve)** I Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **Körhinta** I Büchner: **Woyzeck** I Petőfi: **János vitéz** I Brecht: **A gömbfejűek és a csúcsfejűek** I Vörösmarty: **Csongor és Tünde** I Örkény: **Tóték** I Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Olt Tamás önálló estje: **Szájon lőtt tigris** I Shakespeare: **Szentivánéji álom** I Hobo: **Halj meg és nagy leszel**